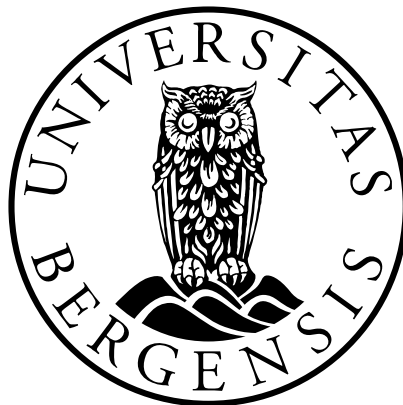


Pantsettelsesadgangen for konsesjoner etter havenergilova § 3-1 (1)

Kandidatnummer: 185

Antall ord: 13 927



JUS399 Masteroppgave
Det juridiske fakultet

UNIVERSITETET I BERGEN

10. mai 2022

Forord

Jeg vil rette en stor takk til veileder Berte-Elen Konow for god faglig veiledning og motivasjon gjennom skriveprosessen.

Denne våren har jeg hatt skriveplass hos Arntzen de Besche i Stavanger. En stor takk til hele kontoret for muligheten, og for de gode faglige samtalene som har hjulpet meg på vei under skriveprosessen.

Stavanger, 09.mai 2022

Innholdsfortegnelse

Innholdsfortegnelse	2
1 Innledning.....	4
1.1 Oppgavens tema og hovedproblemstillinger	4
1.2 Norsk havvindsatsing viser temaets aktualitet.....	5
1.3 Rettskildebilde og metode	7
2 Sentrale legislative hensyn bak regler om pant i havvindnæringen	9
2.1 Hensynet til konsesjonshaver og turbineier.....	9
2.2 Hensynet til investorer og långivere.....	10
2.3 Forutberegnelighet.....	11
2.4 Omsetningshensynet.....	11
3 Panterettslige utfordringer for havvindnæringen	15
3.1 Pantelovens geografiske anvendelsesområde.....	15
3.2 Grunnvilkårene for pantsettelse av konsesjoner og turbiner	17
3.2.1 Økonomisk verdi.....	17
3.2.2 Det panterettslige legalitetsprinsipp.....	19
3.2.3 Rettsvern.....	21
4 Pant i konsesjonen.....	23
4.1 Generelle observasjoner om konsesjoner som pantsettelsesobjekt	23
4.2 Pantsettelsesadgangen etter panteloven og havenergilova	24
4.3 Kan konsesjoner aksessorisk følge et annet panteobjekt.....	24
4.3.1 Nærmere presentasjon av problemstillingen	24
4.3.2 Rt. 2009 s. 1502 (Barents Eagle).....	25
4.3.3 Forholdet til det panterettslige legalitetsprinsipp.....	27
4.3.4 Utvidende tolkning av pantehjemler	29
4.4 Kan konsesjonen etter havenergilova aksessorisk følge pant i havvindturbinene.....	32
4.4.1 Kort om havvindturbiner og forholdet til konsesjonen	32
4.4.2 Pant i havvindturbiner etter panteloven	33
4.4.3 Pant i havvindturbiner etter petroleumsløven	37
4.4.4 Pant i havvindturbiner etter sjøloven	38
4.4.5 Barents Eagle-prinsippet anvendt på havvind.....	39
5 Andre måter å utnytte konsesjonen	42

5.1	Pant i produksjonsselskapets aksjer som mulighet for å utnytte konsesjonsverdien ved kredittsikring	42
5.2	Forhåndssamtykke om at ny eier får konsesjon.....	44
6	Avsluttende bemerkninger	47
6.1	Pantsettelsesadgangen oppsummert	47
6.2	Hvordan bør pantsettelsesadgangen reguleres.....	48
	Kilderegister	50
	Lister over figurer.....	57

1 Innledning

1.1 Oppgavens tema og hovedproblemstillinger

Temaet for denne oppgaven er om og eventuelt på hvilken måte det er adgang til pantsettelse av konsesjoner gitt etter havenergilooven § 3-1 første ledd. Pantsettelse av konsesjoner er oppgavens hovedfokus. I noen grad vil også pantsettelse av havvindturbiner berøres.

For å sikre at Norge kan ha en kommersielt lønnsom havvindindustri, må man ha et regelverk som gjør prosjektene attraktive for kommersielle investorer.¹ Pant er kredittskapende, og viktig for næringslivet fordi det øker tilførselen av kapital. Regler som gir kreditor en panterett, legger til rette for lånefinansiering. Jo bedre panterett kreditor kan få, jo sikrere er kreditor på å få dekket hele eller deler av sitt krav. Jo bedre panterett debitor kan tilby, jo lavere finansieringskostnader kan han regne med å få.²

Havvindindustrien er en ny industri som vil kreve mye kapital i oppstartsfasen.³ I det lange løp kan ikke havvindnæringen basere seg på statsstøtteordninger.⁴ Dette trekkes også frem av Regjeringen i stortingsmeldingen «Energi til arbeid», hvor det uttales at det skal legges til rette for at utbyggingen kan skje uten statsstøtte.⁵

Som ved andre nye industrier, er det i oppstartsfasen usikkerhet rundt inntjeningspotensialet og driftskostnader.⁶ Havvindindustrien vil derfor kreve en viss risikovilje fra investorer og långivere når den etter hvert må kommersialiseres som all annen virksomhet.⁷ Da bør det finnes regler som tilrettelegger for privat finansiering. For at havvindnæringen skal være kommersielt lønnsom, vil det bli nødvendig med fremmedkapitalfinansiering. Dette kan være forskjellige typer for låneavtaler. Sentralt for denne oppgaven er spørsmålet om fremmedfinansiering i form av lån sikret med pant.⁸ For finansinstitusjonene vil det være

¹ Meld.St.36 (2020-2021) s. 83

² Ot.prp.nr.39 (1977-1978) s. 12

³ Meld.St.36 (2020-2021) s. 84-85

⁴ Slik støtte skal verdens første flytende havvindpark få, jf. Enova, «Hywind tampen», <https://www.enova.no/om-enova/om-organisasjonen/teknologiportefoljen/hywind-tampen/> (lastet ned 19.02.2022)

⁵ Meld.St.36 (2020-2021) s. 8

⁶ Meld.St.36 (2020-2021) s. 85-89,

⁷ Meld.St.36 (2020-2021) s. 8

⁸ Oppgaven vil ikke behandle andre former for fremmedfinansiering, ei heller andre former for sikkerhetsstillelse.

viktig å ha forsvarlig sikkerhet for sine lån. Investorenes og långiveres viktigste sikkerhet ligger i eiendomsretten eller bruksretten til debtors fysiske eiendeler.⁹ Pantsetter har behov for å kunne utnytte verdifulle aktiva som kredittsikringsgrunnlag, for å få tilgang til kapital han ellers ikke ville fått.¹⁰

Målet med denne oppgaven er å vurdere pantsettelsesadgangen til konsesjoner etter havenergiloova. Tilknytningen mellom konsesjoner og havvindturbiner innebærer imidlertid at også spørsmålet om pantsettelsesadgangen til havvindturbinene vil analyseres, om enn noe kortere. Oppgavens hovedproblemstilling er om konsesjonen kan pantsettes, eller om verdien av konsesjonen på annen måte kan brukes som grunnlag til kredittsikring. Det vil gjøres en vurdering av ulike alternativets godhet, holdt opp mot de hensyn som er særlig fremtredende for temaet. I den sammenheng vil det være viktig å kaste noen blikk mot sammenlignbare næringer, som petroleumsnæringen og akvakulturnæringen.

1.2 Norsk havvindsatsing viser temaets aktualitet

I en pressekonferanse¹¹ den 9. februar 2022 la regjeringen frem sine planer for å lansere første fase av norsk havvindutvikling. Samtidig la Olje- og energidepartementet ut et høringsnotat med sitt forslag for hvordan de to åpne områdene Sørlege Nordsjø II og Utsira Nord skal deles opp i flere konsesjonsområder. Det uttales at regjeringen har store ambisjoner for utviklingen av havvind, og at det handler om å sikre tilgang på ren og rimelig kraft.¹²

Vindkraft til havs trekkes frem som en lønnsom næring som kan bidra til å omstille Norge til et lavutslippssamfunn.¹³ Dette henger sammen med omstillingsprosessen mot «det grønne skiftet», hvor målet er en uavhengighet fra fossile energikilder. Denne omstillingsprosessen kan forankres i FNs bærekraftsmål, særlig nr. 7 om ren energi til alle, nr. 13 om å stoppe klimaendringene og nr. 14 om livet i havet og bærekraft utvikling av marine ressurser.¹⁴

⁹ Skoghøy (2021) s. 20

¹⁰ Skoghøy (2021) s. 22,

¹¹ Regjeringen.no, «Pressekonferanse om satsing på havvind»,

<https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/pressekonferanse-om/id2900360/> (besøkt 09.02.2022)

¹² Regjeringen.no, Høringsnotat, «inndeling av dei opna områda i mindre utlysingsområde», [hoyringsnotat_inndeling-av-dei-opna-omrada-i-mindre-utlysingsomrade.pdf](https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/hoyringsnotat_inndeling-av-dei-opna-omrada-i-mindre-utlysingsomrade.pdf) (regjeringen.no) (lastet ned 19.02.2022)

¹³ Meld.St.36 (2020-2021) s. 8

¹⁴ FNs bærekraftsmål, hentet fra <https://www.fn.no/om-fn/fns-baerekraftsmaal> (lastet ned 15.02.2022)

Norge er også forpliktet til å kutte klimagassutslippene med 55% innen 2030 etter Parisavtalen.¹⁵

Den 17. desember 2021 vedtok Stortinget ny Lov om offentliggjøring av bærekraftsinformasjon i finanssektoren og et rammeverk for bærekraftige investeringer. Den nye loven, som ikke har tredd i kraft enda, gjennomfører to EU-forordninger i norsk rett og antas å få stor betydning for finansaktørene fremover. Én av disse forordningene er taksonomiforordningen¹⁶, hvor EU søker å definere hvilke økonomiske aktiviteter som kan anses som bærekraftige på veien mot et klimanøytralt Europa innen 2050. Forordningen setter detaljerte krav og kriterier for at aktiviteter skal klassifiseres som bærekraftige. Målet er å bidra til å drive det private kapitalmarkedet mot mer bærekraftige investeringer.¹⁷ For virksomheter som oppfyller klassifiseringskriteriene, kan dette bety et betydelig konkurransefortrinn i form av lettere tilgang til finansiering.

Energiproduksjon fra vind oppfyller kriteriene og anses som taksonomi-compliant.¹⁸

Havvindindustrien er derfor en industri man trekker frem en man ønsker investeringer i. For å styrke investeringsviljen, bør det være en pantsettelsesadgang.

Pantesystemet bør legge til rette for fleksibilitet og tilpasningsevne, ettersom havvindindustrien er en næring hvor det forventes stadig teknologisk utvikling.¹⁹

Konsesjoner og havvindturbiner er de viktigste eiendelene for et havvindprosjekt, og pant i disse er derfor et aktuelt tema både for å sikre et bredt aktørmangfold og øke investeringsviljen. Flere næringslivsaktører har tatt til orde for at det er et behov for en utredning av adgangen til pantsettelse av tillatelser, konsesjoner og eiendeler.²⁰

¹⁵ Parisavtalen: <https://www.fn.no/om-fn/avtaler/miljoe-og-klima/parisavtalen> (lastet ned 15.02.2022)

¹⁶ Forordning (EU) 2020/852 av 18. juni 2020

¹⁷ (EU) 2020/852 (8, 9 og 10)

¹⁸ European Commission, "EU taxonomy compass: Electricity generation from wind power", https://ec.europa.eu/sustainable-finance-taxonomy/activities/activity_en.htm?reference=4.3 (lastet ned 09.04.2022)

¹⁹ Blir blant annet fremhevet av ENOVA, jf. <https://www.enova.no/om-enova/om-organisasjonen/teknologiportefoljen/hywind-tampen/> (lastet ned 19.02.2022) og Meld.St.36 (2020-2021) s. 89

²⁰ Se f.eks. Høringssvar fra Aker Solutions AS til Forslag til forskrift om fornybar energiproduksjon til havs: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/hoyring-av-forslag-om-opning-av-omrade-for-fornybar-energi-til-havs-og-forslag-til-forskrift-til-havenergilova/id2662577/?uid=d9c18ef9-8ea5-4495-bc03-4a8adc16b2f0> (lastet ned 13.01.2022) og Høringssvar fra NORWEA Norsk Vindkraftforening til Forslag til forskrift om fornybar energiproduksjon til havs: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/hoyring-av-forslag-om-opning-av-omrade-for-fornybar-energi-til-havs-og-forslag-til-forskrift-til-havenergilova/id2662577/?uid=a29403eb-c537-41b1-a448-62503c09fa1c> (lastet ned 13.01.2022)

1.3 Rettskildebilde og metode

Sentralt i denne oppgaven er eksistensen av og omfanget til pantehjemler for pantsetting av konsesjoner. Det panterettslige legalitetsprinsipp²¹ krever lovhjemmel for å kunne avtale pant, og oppgaven vil derfor starte analysen i lovverket.

Gjennom oppgaven gis det rettsdogmatiske analyser av mulighetene for pantsettelse av konsesjoner, gjennom anvendelse av tradisjonell juridisk metode. Det samme gjelder for havvindturbinene, der dette blir aktuelt i oppgaven. Analysen vil bero på alminnelig lovtolkning av de ulike hjemmelsgrunnlagene for pant. Her vil også relevante forarbeider og praksis gjøre seg gjeldende.

Lov 8. februar 1980 nr. 2 om pant (panteloven) er det naturlige stedet å starte i oppgaven. Lov 04. juni 2010 nr. 21 om fornybar energiproduksjon til havs (havenergilova), som regulerer konsesjoner for energiproduksjon til havs, vil derfor også være aktuell i vurderingen av pantsettelsesadgangen. Det er videre åpnet for å registrere flytende havvindturbiner i realregisteret Norsk ordinært skipsregister (NOR). Dette gjøres frivillig etter Forskrift om registrering av andre flytende innretninger § 1 jf. § 2 med hjemmel i lov 24. juni 1994 nr. 39 om sjøfarten (sjøloven) § 33 første ledd nr. 2.²² Panteloven og reglene om pant i sjøloven er følgelig de sentrale rettskildefaktorene som danner grunnlaget for analysen i denne oppgaven.

Oppgaven vil også ta noen sammenlignende blikk til rettsreglene for pant i konsesjon etter lov 29. november 1996 nr. 72 om petroleumsvirksomhet (petroleumsloven) og lov 17. juni nr. 79 om akvakultur (akvakulturloven).²³ I den sammenheng vises det også til pantsettelsesadgangen for utstyr brukt i disse næringene. Disse næringene er valgt ettersom de har flere likhetstrekk med havvindnæringen. Alle tre krever en form for offentlig tillatelse for å drive økonomisk aktivitet på norsk sjøterritorium, kontinentalsokkelen og den norske økonomiske sonen.²⁴ Både petroleumsnæringen og akvakulturnæringen manglet klare pantehjemler, frem til petroleumsregisteret og akvakulturregisteret ble etablert.²⁵ Praksis og erfaringer gjort i denne perioden kan ha en overføringsverdi til havenerginæringen, ved å gi indikasjoner på hvilke problemer havenerginæringen vil møte hvis man ikke får på plass en

²¹ Panteloven § 1-2 annet ledd. Prinsippet behandles nærmere i kapittel 3.2.2

²² Forskrift av 26 juni 1994 nr. 321 om registrering av andre flytende innretninger (FOR-1994-04-26-321)

²³ Petroleumsloven § 6-2 og akvakulturloven § 20

²⁴ Akvakulturloven § 2, petroleumsloven § 1-4 og havenergilova § 1-2

²⁵ Dette drøftes nærmere i kapittel 4 og 5

panterettslig regulering for næringen.²⁶ Praksis fra petroleumsnæringen og akvakulturnæringen kan også gi bidrag til vurderingen av hvordan pantereguleringen bør være for havenerginæringen. Sammenligningene vil gjøres løpende i teksten, og praksisen fra disse næringene vil holdes opp mot både panterettslige prinsipper og særlige hensyn som gjør seg gjeldende for havenerginæringen spesielt. Formålet er å vise ulike tilnærminger, og poengtere behovet for raskt å få på plass pantehjemler for havenerginæringen.

Ettersom det ikke foreligger en konkret hjemmel for pantsettelse for pant i konsesjon gitt etter havenergilova § 3-1 første ledd,²⁷ og et sentralt spørsmål i oppgaven er forholdet mellom legalitetsprinsippet og mangelen på pantehjemmel for konsesjoner, vil oppgaven ha noen de lege ferenda-vurderinger. Det bestrebes imidlertid å gjøre det klart for leseren når oppgaven beveger seg bort fra det rent rettsdogmatiske.

²⁶ Særlig petroleumsnæringen trekkes frem som et godt utgangspunkt i diverse høringssvar, jf. Universitetet i Bergen/Bergen Offshore Wind Centre (BOW), Høringssvar til Høring av forslag om åpning av område for fornybar energi til havs og forslag til forskrift til havenergilova, 01.11.2019, hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/hoyring-av-forslag-om-opning-av-omrade-for-fornybar-energi-til-havs-og-forslag-til-forskrift-til-havenergilova/id2662577/?uid=61b7d8ec-e49f-4da4-b0ad-55105acf17b4> (lastet ned 13.01.2022), og Aker Solutions AS, Høringssvar til Forslag til forskrift om fornybar energiproduksjon til havs og forslag til åpning av område etter havenergilova, 31.10.2019, hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/hoyring-av-forslag-om-opning-av-omrade-for-fornybar-energi-til-havs-og-forslag-til-forskrift-til-havenergilova/id2662577/?uid=d9c18ef9-8ea5-4495-bc03-4a8adc16b2f0> (lastet ned 13.01.2022)

²⁷ Kapittel 4.2

2 Sentrale legislative hensyn bak regler om pant i havvindnæringen

2.1 Hensynet til konsesjonshaver og turbineier

Utbygging av en havvindindustri i Norge er fortsatt under utvikling. Kostnadsnivået er høyt, særlig for flytende havvind. NVE anslår at en flytende havvindpark på 500 MW på Utsira Nord vil koste 135 øre per kWh i gjennomsnitt over levetiden. Det dype havområdet gjør også bunnfast havvind kostbart i Norge.²⁸

Det er foreløpig usikkerhet rundt kostnadene knyttet til selve utstyret som er nødvendig for energiproduksjon til havs, slik som havvindturbinene. Et estimat tilsier en kostnad på 1.000.000 £/MW²⁹. Verdens første flytende havvindturbin ble installert i 2009 av Equinor utenfor Karmøy, og kostet rundt 400 millioner kroner. I 2019 ble den solgt til Hywind, men kjøpesummer er ikke offentliggjort.³⁰ Den er imidlertid registrert i skipsregisteret med et beløp på 1 100 000.0 NOK.³¹ Utbygging av havvindnæringen i Norge vil ha både høye investeringskostnader og høye driftskostnader.

Dersom prosjektene skal kunne realiseres uten statsstøtte³², vil selskapene ha behov for finansiering. Ettersom havvindindustrien fortsatt er under utvikling, vil investeringer og lån innebære høy risiko. Fortrinnsretten en panterett gir kreditor er et moment som vil bidra til å trekke inn kapital som vil kreve en høy grad av sikkerhet.³³

Selskapene vil ønske muligheten til å utnytte sine verdifulle aktiva som kredittsikring, og det er i deres, og samfunnets, interesse at denne kreditten kan gis på de rimeligste vilkår. Den sikkerhet de kan tilby som pant, vil åpne for kreditt som ellers ikke ville blitt gitt, eller på vilkår som ellers ville vært dyrere.³⁴

²⁸ Meld.St.36 (2020-2021) s. 84-86

²⁹ Catapult Offshore Renewable Energy, «Wind farm costs», <https://guidetoanoffshorewindfarm.com/wind-farm-costs> (lastet ned 14.03.2022)

³⁰ Førde, Thomas, «Equinor selger verdens første flytende vindmølle til Unitech», *TU* 8.januar 2019

³¹ Sjødirektoratet, havvindturbinregistrering Untech Zefyros, <https://www.sdir.no/skipssok/#/shipdetails/103289/1> (lastet ned 14.03.2022). Denne registreringen behandles nærmere i kapittel 4.2

³² Meld.St.26 (2020-2021) s. 8 og 83

³³ Ot.prp.nr.39 (1977-1978) s. 12, Skoghøy (2021) s. 22

³⁴ Ot.prp.nr.39 (1977-1978) s. 12-13, Skoghøy (2021) s. 22

Panteloven § 1-3 første ledd oppstiller et forbud mot pantsettelse av alt noen eier eller kommer til å eie. Bestemmelsen er et forbud mot såkalt generalpant. Det panterettslige legalitetsprinsippet krever lovhjemmel for pantsettelse, jf. § 1-2 annet ledd³⁵, og spesialitetsprinsippet i panteloven § 1-4 krever spesifisering av pantegjenstanden og avgrensning av pantekravet. Disse bestemmelsene begrenser adgangen slik at ikke alt pantsetter eier og kommer til å eie er pantsatt. Som kapittel 2.2 vil vise, stiller dette seg i utgangspunktet annerledes for næringsdrivende. Et sentralt spørsmål er imidlertid om det er tilfellet for havvindnæringen.

2.2 Hensynet til investorer og långivere

En panterett gir panthaveren en fortrinnsrett til å søke dekning av pantet, dersom pantsetter misligholder sin betalingsforpliktelse.³⁶ Dette kan gjøres uten å få dom for sitt krav.³⁷ Panthavers rett til dekning blir derfor ikke påvirket av pantsetters senere disposisjoner, av eventuelle utlegg eller åpnet konkurs.³⁸

Uten pantesikkerhet, vil en kreditor måtte basere seg på debtors alminnelige betalingsevne og betalingsvilje. En usikret kreditor har ingen garanti for at debtors situasjon ikke forverrer seg.³⁹ Havvindnæringen er en ny næring, og har mange usikkerheter knyttet til seg. Blant annet er inntjeningspotensialet usikkert⁴⁰, og forholdet mellom pant og konsesjon er uavklart.⁴¹ Klare regler om pant er derfor vil derfor kunne styrke finansieringsviljen.

Hensynet til debtors øvrige kreditorer er hovedhensynet når det gjelder omfanget av adgangen til pantsetting. Den som velger å gi kreditt uten realsikkerhet, tar en risiko og må nok akseptere tapet dersom det viser seg at debtors betalingsvilje og/eller evne svikter.⁴² Slike usikrede kreditorer kan være ufrivillige kreditorer, som for eksempel noen selskapet har et erstatningsansvar overfor. Mer aktuelt er nok heller spørsmålet om det bør være en dekningsreserve for leverandører og produsenter som har krav mot selskapet, for eksempel

³⁵ Dette behandles nærmere i kapittel 3.2.2

³⁶ Arnholm (1962) s. 1-2, Brækhus (2005) s. 26-27, Skoghøy (2021) s. 19

³⁷ Lov av 26. juni 1992 nr. 86 om tvangsfullbyrdelse (tvangsfullbyrdelsesloven) §8-2 første ledd og §10-2 første ledd slår fast at en panterett er eget tvangsgrunnlag etter lovens kapittel 8 og 10.

³⁸ Arnholm (1962) s. 2

³⁹ Ot.prp.nr.39 (1977-1978) s. 12

⁴⁰ Dette kommenteres nærmere i kapittel 3.2.1

⁴¹ Dette behandles i kapittel 5

⁴² Ot.prp.nr.39 (1977-1978) s. 12-13

fordi de ikke har tatt salgspant.⁴³ Eller for staten som har til gode skatter og avgifter.⁴⁴ Det siste er nok avhjulpet gjennom havenergilova § § 10-3, som gir departementet hjemmel til å kreve at konsesjonæren stiller garanti for økonomiske forpliktelser, blant annet erstatning, utgifter til tilsyn og kontroll, og garanti for eventuelt ansvar som kan oppstå i forbindelse med fjerning av anlegg.⁴⁵

Gjennom legalitetsprinsippet og det generelle forbudet mot generalpant i panteloven § 1-3 første ledd, gis det forutberegnelighet for långiver hva man kan ta pant i, og hindrer at alt pantsetter eier blir pantsatt. For næringsvirksomhet har man i utgangspunktet en relativt stor adgang til å pantsette formuesgoder gjennom pantereglene om tingsinnbegrepspant i panteloven §3-4 femte ledd og §3-11 tredje ledd. Departementet kom til at de hensyn som taler for en vid pantsettelsesadgang for næringsdrivende, «må veie tyngre» enn betenkeligheter og usikkerhet knyttet til virkningen av dette.⁴⁶

For havvindnæringen er det imidlertid usikkert om det faktisk er en slik stor adgang til å pantsette formuesgodene som går inn under virksomheten. Kapitteloverskriften i pantelovens kapittel 3 taler for at formuesgodene må være «løsøre» for å kunne pantsettes etter hjemlene i det kapittelet. Oppgavens kapittel 4.3 vil vise at det er knyttet usikkerhet til hvorvidt havvindturbinene faktisk er løsøre. I oppgavens kapittel 4.1. vises det til mangelen på konkret pantehjemmel for konsesjoner gitt etter havenergilova. I forarbeidene til panteloven ble ønsket om at all næringsvirksomhet bør ha samme mulighet til å pantsette sine formuesverdier trukket frem i forbindelse med forslaget om å åpne for en større pantsettelsesadgang.⁴⁷ For havvindnæringen er det nok heller en begrenset pantsettelsesadgang etter dagens regelverk, og investorer og långivere har få formuesgoder de kan ta pant i. Dette vil nok påvirke finansieringsviljen.

2.3 Forutberegnelighet

Et sentralt hensyn på formuerettens område, er hensynet til forutberegnelighet.⁴⁸

Forutberegnelighet innebærer at partene skal være klar over rettsreglene, og på forhånd vite

⁴³ Kapittel 4.4.2

⁴⁴ Ot.prp.nr.39 1977-1978) s. 12

⁴⁵ Ot.prp.nr.107 (2008-2009) s. 85

⁴⁶ Ot.prp.nr.39 (1977-1978) s. 18

⁴⁷ NUT 1970:2 Rådsegn 8 s. 42

⁴⁸ Blant annet Rt. 1997 s. 645, Rt. 1997 s. 285

hva som er konsekvensene av sine rettslige disposisjoner.⁴⁹ Gjennom pantelovgivningen, særlig det panterettslige legalitetsprinsippet,⁵⁰ bidrar rettsreglene til at den kreditor som yter kreditt mot pantesikkerhet, kan forutberegne sin økonomiske stilling dersom debitor misligholder sin betalingsforpliktelse.

Som kapittel 4 vil drøfte, er det ikke klart hvilke formuesgoder investorer og långivere kan ta pant i. Sentralt for havvindnæringen blir spørsmålet om hensynet til forutberegnelighet kan ivaretas på tross av manglende eller uklar pantehjemmel. Dette behandles nærmere i kapittel 4.3 følgende.

2.4 Omsetningshensynet

Et annet sentralt hensyn i panteretten, er omsetningshensynet. Hensynet innebærer at rettsreglene i størst mulig grad bør legge til rette for samfunnsøkonomisk verdiskaping. Rettsregler må utformes slik at omsetning kan skje på en trygg og effektiv måte. På denne måten er omsetningshensynet nært knyttet til forutberegnelighetshensynet; klare rettsregler bidrar til at aktørene er villige til å foreta kredittskapende disposisjoner. I forarbeidene til panteloven er den særrett som panteretten utgjør omtalt som «ett av de faste fundamentene for et funksjonelt kredittliv».⁵¹

For at konsesjonen og havvindturbinene skal gi den grad av sikkerhet som kreditorene trenger, må disse være egnede objekter for pantsettelse. For panthaver er det viktig, ved et eventuelt mislighold fra pantsetter, at panthaver kan kreve tvangssalg, eller tre inn som bruker av havvindturbinene.⁵²

Omsetningshensynet henger derfor sammen med omsetningsbegrensningen som følger av panteloven § 1-3 annet ledd. Av bestemmelsen følger at når en rett «ikke kan avhendes, eller bare kan avhendes på visse vilkår, gjelder samme begrensning med hensyn til adgangen til å pantsette retten».⁵³

⁴⁹ Nygaard (2004) s. 164

⁵⁰ Kapittel 3.2.2

⁵¹ Ot.prp.nr.39 (1977-1978) s. 12

⁵² Kapittel 3.2.1, Skoghøy (2021) s. 20

⁵³ Kapittel 3.2.1

Følgelig må konsesjoner og havvindturbiner kunne avhendes for at de kan pantsettes, og enhver eventuell begrensning som gjelder avhendelsen vil gjelde tilsvarende for pantsettelsen. En slik begrensning kan være lovfestet eller følge av avtale.⁵⁴ Forutberegneligheten er høyest der man har klare lovbestemmelser om adgangen til avhendelse.

En begrensning kan også tenkes å ligge utenfor det lovfestede eller avtalte. Avhendelse krever et velfungerende annenhåndsmarked. For havvind vil det være viktig med et velfungerende annenhåndsmarked ved utskifting av turbinene, og ved eventuelle overføringer av konsesjoner. Et velfungerende annenhåndsmarked er avhengige av at enhver disposisjon er notorisk. At en disposisjon er notorisk, betyr at den er kontrollerbar.⁵⁵ Notoritet skal sikre at innholdet i disposisjonen skal kunne etterprøves, særlig tidspunktet for og innholdet i disposisjonen. På denne måten skal notoritet hindre kreditorsvik, ved antedateringer og lignende.⁵⁶ For havvindturbiner vil dette innebære muligheten til å kontrollere hvilke disposisjoner som allerede er gjort, før det inngås nye.

Det er også viktig at opplysninger om rettslige disposisjonene er tilgjengelige. Dette omtales gjerne som kravet til publisitet.⁵⁷ Publisitet innebærer at den som ønsker eller har behov for det, kan skaffe seg opplysninger om en juridisk disposisjon. Dette vil være opplysninger om når en disposisjon er foretatt, hvem den ble foretatt av og hva den innebar. Publisitetshensynet har en klar konfliktforebyggende funksjon, ved at det ikke stiftes konkurrerende rettigheter i samme formuesgode.⁵⁸ Oversikt over etablert panterett legger også til rette for pantsettelse på sekundær prioritet.

Kraftproduksjon gjennom havvindturbiner til havs krever konsesjon, jf. Havenergilova § 3-1. En konsesjon er en tillatelse fra offentlig myndighet til å drive en virksomhet, utnytte en naturressurs eller lignende. Panteloven § 1-3 annet ledd gjelder omsetningsbegrensninger av privatrettslig karakter, og gir ikke føringer på hvorvidt en konsesjonsordning begrenser pantsettelsesadgangen. Dette vil måtte vurderes på grunnlag av en tolkning av den aktuelle konsesjonsregelen.⁵⁹ Konsesjoner i seg selv kan i noen næringer brukes som

⁵⁴ Skoghøy (2016) s. 79

⁵⁵ Lilleholt (1996) s. 70

⁵⁶ Lilleholt (1996) s. 75

⁵⁷ Lilleholt (1996) s. 70

⁵⁸ Lilleholt (1996) s. 73-74

⁵⁹ Skoghøy (2016) s. 79

kreditsikringsgrunnlag, slik som i petroleumsnæringen og akvakulturnæringen⁶⁰. I de respektive lovene er også omsetningsadgangen regulert.⁶¹

⁶⁰ Petroleumsloven § 6-2 og akvakulturloven § 20

⁶¹ Petroleumsloven § 10-12 og akvakulturloven § 19

3 Panterettslige utfordringer for havvindnæringen

3.1 Pantelovens geografiske anvendelsesområde

Panteloven har ingen bestemmelse om lovens stedlige virkeområde. Havenergilova forutsetter at det skal plasseres produksjonsanlegg på norsk sjøterritorium på kontinentalsokkelen og i norsk økonomisk sone.⁶² Et nærliggende spørsmål er derfor om panteloven kommer til anvendelse på sjøterritoriet, kontinentalsokkelen og den økonomiske sone.

Norges suverenitet strekker seg til territorialfarvannet. Etter lov 27. juni 2003 nr. 57 om Norges territorialfarvann og tilstøtende sone (territorialfarvannsloven) regnes territorialfarvannet å omfatte både sjøterritoriet og de indre farvann.⁶³ Utgangspunktet er at kyststaten her har full lovgivnings-, -doms, og tvangsjurisdiksjon, jf. Territorialfarvannsloven § 2 annet ledd.⁶⁴ Dette innebærer at folkerettslige regler ikke hindrer at panteloven kommer til anvendelse her.

På kontinentalsokkelen har man ikke eksklusiv lovgivningsmyndighet og tvangsmakt, men kyststaten har suverene rettigheter til å utnytte vinden til å produsere energi i sjøterritoriet, kontinentalsokkelen og den eksklusive økonomiske sonen, jf. Havrettskonvensjonen art. 56 (1) bokstav a., jf. Art. 77 (1). Dette innebærer også retten til å bygge og drifte innretninger og anlegg for slik produksjon, jf. Art. 60 (1) bokstav b, jf. Art. 80.

I forarbeidene til havenergilova forutsettes det at utbygging og regulering av havvindturbiner er i tråd med folkeretten. Det må følgelig være departementets syn at havvindturbiner vil være å regne som innretning og/eller anlegg etter havrettskonvensjonen.⁶⁵ På grunn av ordbegrensningen for denne oppgaven, vil ikke departementets standpunkt problematiseres eller overprøves. Det legges derfor til grunn i det følgende. Kyststaten har imidlertid ikke suverenitet, men har suverene rettigheter for begrensede formål.⁶⁶ Spørsmålet er derfor om

⁶² Havenergilova § 1 jf, § 1-2 annet og fjerde ledd

⁶³ Ruud (2018) s. 155

⁶⁴ Ruud (2018) s. 155

⁶⁵ Ot.prp.nr.107 (2008-2009) s. 58

⁶⁶ Fleischer (2005) s. 121

Norge kan la panteloven få anvendelse på norsk eksklusiv økonomisk sone og kontinentalsokkelen.

Etter havrettskonvensjonen art. 60 skal kyststaten ha «eksklusiv jurisdiksjon over slike [...] innretninger og anlegg», herunder jurisdiksjon for «toll-, skatte-, helse-, sikkerhets- og innvandringsbestemmelser» i den økonomiske sonen. Tilsvarende gjelder på kontinentalsokkelen, jf. Havrettskonvensjonen art. 80. Kyststatens jurisdiksjon over innretningene er altså ikke begrenset til kun utnyttelsen av naturressurser. Bestemmelsens ordlyd taler klart for at kyststatens adgang til å regulere innretninger i den økonomiske sonen og kontinentalsokkelen er bred, og derfor ikke stenger for at panterettslig regulering.

Enkelte norske lover henviser til folkerettens grenser for når et land kan gi egne rettsregler anvendelse utenfor eget territorium, jf. For eksempel petroleumsloven § 1-4 første ledd annet punktum og økonomiske soneloven § 7. Panteloven har ingen slik henvisning, men Eckhoff, Nygaard og Monsen taler for at også lover som ikke har slik henvisning skal tolkes i tråd med folkeretten så langt det lar seg gjøre.⁶⁷ Også høyesterettspraksis legger til grunn at norsk lov skal forstås, så vidt det er mulig, slik at man ikke opptrer i strid med folkerettslige forpliktelser.⁶⁸ Dette kalles for presumsjonsprinsippet. Samlet sett trekker høyesterettspraksis og juridisk teori i retningen av at norske lover kan anvendes på kontinentalsokkelen og den økonomiske sonen, selv om den konkrete lov ikke selv inneholder en henvisning til dette, så langt det ikke vil være i strid med folkeretten.

Ordlyden i havrettskonvensjonen art. 60 er som nevnt vid, og åpner for en bred regulering over innretninger og anlegg plassert på kontinentalsokkelen og i den økonomiske sonen. Det vil derfor ikke være i strid med folkeretten å gi panteloven anvendelse.

Det geografiske virkeområdet til en lov må også bero på vurderingen av lovens formål og reelle hensyn, jf. Rt. 1974 s. 897. Avgjørelsen gjaldt spørsmålet om straffeloven⁶⁹ fikk anvendelse på en oljeplattform. Dette ble besvart bekræftende. I kommentarutgaven til Petroleumsloven fremstår det som klart at «annet løsøre [...] kan pantsettes som driftstilbehør, jf. Panteloven § 3-4.»⁷⁰ Det er altså underforstått at panteloven kommer til anvendelse på en oljeplattform på kontinentalsokkelen. Dette taler klart for at den også kan

⁶⁷ Eckhoff (1993) s. 47, Nygaard (2004) s. 74-75, Monsen (2014) s. 199

⁶⁸ Rt. 1997 s. 580, Rt. 1997 s. 1019, Rt. 2000 s. 1811 og Rt. 2001 s. 1006

⁶⁹ Lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff (straffeloven)

⁷⁰ Hammer (2009) s.518

anvendes på havvindturbiner. Sammenhengen i lovverket taler for at panteloven også må få anvendelse for havvindturbiner.

Det er havenergilova som regulerer konsesjonsprosessen, og det er følgelig naturlig at eventuelle hjemler for pant av denne vil stå i denne loven. Panterett i utstyret vil nok måtte gå etter panteloven eller særlovgivningen, her antakelig sjøloven. Skulle panteloven ha et annet virkeområde enn havenergilova, vil man nok få et temmelig dårlig panterettslig system for næringen.

Samlet sett er det ikke noe som tilsier at panteloven ikke kan anvendes i sjøterritoriet og på kontinentalsokkelen. Dette legges derfor til grunn videre i oppgaven.

3.2 Grunnvilkårene for pantsettelse av konsesjoner og turbiner

3.2.1 Økonomisk verdi

Av panteloven § 1-3 annet ledd følger at når en rett «ikke kan avhendes, eller bare kan avhendes på visse vilkår, gjelder samme begrensning med hensyn til adgangen til å pantsette retten».

For det første, følger det av denne bestemmelsen at dersom formuesgodet ikke kan avhendes, kan det heller ikke pantsettes. I dette ligger at formuesgodet må kunne utnyttes på en slik måte at det kan gi panthaveren dekning for sitt krav.⁷¹ For det andre, følger det at enhver begrensning som gjelder avhendelse av formuesgodet, også vil gjelde pantsettelsen. En slik begrensning kan være lovfestet, eller følge av avtale. Dersom formuesgodet bare kan avhendes med samtykke, eller sammen med andre formuesgoder, vil tilsvarende gjelde for adgangen til pantsettelse.⁷²

Kravet om at panteobjektet må kunne avhendes forutsetter at det må ha en økonomisk verdi. Dette kan begrunnes i at en panterett ikke har en selvstendig egenverdi, men er tilknyttet et krav.⁷³ Panteretten særlige formål er å sikre oppfyllelse og dekning ved mislighold.⁷⁴ For at

⁷¹ Arnholm (1962) s. 49, Skoghøy (2021) s. 36

⁷² Skoghøy (2016) s. 79

⁷³ Skoghøy (2021) s. 19

⁷⁴ Arnholm (1962) s. 3

konsesjoner og havvindturbiner reelt skal sikre dekning for det underliggende kravet, må de altså ha en økonomisk verdi og være omsettelige.

Spørsmålet er derfor om havvindturbiner og konsesjoner oppfyller kravet i panteloven § 1-3 annet ledd.

Havvindturbinene vil produsere strøm som kan selges. Det må være klart at produksjon som kan drives med fortjeneste, vil ha en verdi. Fortjenesten vil måtte vurderes ut fra driftskostnadene ved produksjonen, men investeringer i industrien taler for at den anses for å kunne være profitabel.⁷⁵ Salget av Hywind Demo taler videre for at havvindturbinene har en økonomisk verdi og er omsettelige, og at det eksisterer et annenhåndsmarked.⁷⁶

Konsesjonen er et verdifullt formuesgode prosjektselskapene har. Den representerer retten til å produsere og selge energi. Som drøftelsen i kapittel 4 vil vise, er det ingen uttrykkelig pantehjemmel for konsesjoner. I andre næringer er det åpnet for at denne verdien kan utnyttes i kredittsikringsøyemed, ved at den kan pantsettes, jf. blant annet petroleumsloven § 6-2 og akvakulturloven §20. Felles for konsesjon etter havenergilova, petroleumsloven og akvakulturloven er at konsesjonene er vedtak fra det offentlige til private aktører, og innebærer en tillatelse til å drive økonomisk aktivitet med ressurser som i utgangspunktet tilhører staten, i sjøterritoriet, den økonomiske sonen og/eller kontinentalsokkelen.⁷⁷

Konsesjon etter akvakulturloven kan overføres, jf. § akvakulturloven § 19, og konsesjon etter petroleumsloven kan overdras med departementets samtykke, jf. Petroleumsloven § 10-12.⁷⁸

I forarbeidene til havenergilova følger det at «ved ei eventuell overdraging av anlegget vil ny eigar tre inn i gjeldande konsesjon og den tidsavgrensinga som følgjer av denne. Ny eigar må ha konsesjon etter §§ 3-1 eller 3-2.»⁷⁹ En overdragelse av anlegget må ha samtykke fra departementet.⁸⁰ Disse uttalelsene står som merknader til havenergilova § 3-1 og § 3-5, som gjelder konsesjon og konsesjonsvedtak. Det kan derfor se ut til at konsesjonen kan overdras. Imidlertid knytter uttalelsene seg til «produksjonsanlegget» og «anlegget», som taler for at det er snakk om de fysiske gjenstandene som er satt ut på konsesjonsområdet. At ny eier trenger ny konsesjon, taler for at det ikke er konsesjonen som overdras, men de fysiske gjenstandene

⁷⁵ Kapittel 2.1 for driftskostnader.

⁷⁶ Kapittel 2.1

⁷⁷ Akvakulturloven § 2, petroleumsloven § 1-4 og havenergilova § 1-2

⁷⁸ Kapittel 4.1

⁷⁹ Ot.prp.nr.107 (2008-2009) s. 82

⁸⁰ Ot.prp.nr.107 (2008-2009) s. 81

som utgjør produksjonsanlegget. Det er derfor uklart om konsesjon etter havenergilova kan overdras.

Likehetstrekkene mellom disse tre næringene taler imidlertid sterkt for at de i pantessammenheng bør reguleres likt. Det er derfor ikke noe som taler for at konsesjoner etter havenergilova ikke har en økonomisk verdi og kan være omsettelige.

Samlet sett har havvindturbinene og konsesjonene økonomisk verdi, og de lege ferenda bør konsesjoner kunne omsettes.

3.2.2 Det panterettslige legalitetsprinsipp

Det panterettslige legalitetsprinsippet følger av panteloven § 1-2 annet ledd, som sier at avtalepant «bare stiftes rettsgyldig hvor dette er hjemlet i denne lov eller i annen lovbestemmelse». Etter sin ordlyd, virker lovhjemmelskravet i panteloven § 1-2 annet ledd som strengt. Avtalepant er «bare» gyldig når det er «hjemlet i denne lov eller i annen lovbestemmelse». Ordlyden utelukker dermed gyldighet for alle avtaler om pant som ikke kan hjemles i *lov*.

Forarbeidene legger imidlertid vekt på at «alle slag næringsverksemd i prinsippet bør ha same høve til å nytta realverda sine til pantetrygd».⁸¹ Det ble her lagt frem forslag som skulle gjøre reglene mer generelle for å åpne for større muligheter for pantsetting, særlig for næringsvirksomheter.⁸² Lovgiverønsket var å utvide pantsettelsesadgangen for næringsdrivende. Dette kan tale for at lovkravet i panteloven § 1-2 annet ledd ikke må tolkes så strengt som ordlyden tilsier. Jeg kan imidlertid ikke finne juridisk litteratur som støtter en slik tolkning.

Forutberegnelighet er et helt sentralt hensyn i panterettens område.⁸³ En streng tolkning av lovkravet vil klart fremme forutberegneligheten best, ved at det da må følge av lov hvilke formuesgoder det kan avtales pant i. Dette vil også best ivareta hensynet til debitor, ved at debitor kan være sikker på hvilke av sine verdier det kan avtales pant i. Også hensynet til kreditor ivaretas best med en streng og ordlydstro tolkning av lovkravet. Manglende forutberegnelighet fører til usikkerhet rundt hva som kan pantsettes, som igjen svekker

⁸¹ NUT 1970:2 Rådsegn 8 – om pant s. 42

⁸² NUT 1970:2 Rådsegn 8 – om pant s. 42

⁸³ Jf. Kapittel 2.3

investeringsviljen. Dette taler derfor for at det panterettslige legalitetsprinsipp må tolkes strengt.

Med «rettsgyldig» refereres virkningen av manglende lovhjemmel, og omfatter både forholdet til tredjepersoner og mellom partene. Lagmannsretten uttaler i RG 1997 s. 1269 (Borgarting) at «en panteavtale som ikke har lovhjemmel, mangler ikke bare rettsvern, men er også ugyldig i forholdet mellom partene». Denne oppfatningen er videre akseptert i senere rettspraksis og juridisk teori, og må derfor være avgjørende.⁸⁴

Panteretten gir panthaver en fortrinnsrett til dekning fremfor pantsetterens øvrige kreditorer. Et sentralt spørsmål i denne sammenheng er hvorfor pantsetter ved avtale skal kunne forfordele en kreditor på denne måten.⁸⁵ I forarbeidene til panteloven stilles spørsmålet «hvor langt bør debitor gis adgang til å binde sin formue til sikkerhet for spesielle kreditorer – bør ikke også de kreditorer som ikke har (og kanskje heller ikke har mulighet for å få) pantesikkerhet sikres en viss dekningsreserve?»⁸⁶ Spørsmålet er viktig i en situasjon der man mangler konkret lovhjemmel, slik tilfellet er for konsesjoner etter havenergiloova, og derfor ikke kan ha et skriftlig og tilgjengelig register eller lignende over heftelser knyttet til konsesjonen.

Forarbeidene trekker i denne sammenheng frem problemstillingen om forholdet mellom realkreditt og personkreditt. Personkreditt er en betegnelse på de lån som gis uten pant, mens realkreditt er kreditt som ytes mot sikkerhet i et bestemt formuesgode. Så lenge debitor er solvent, ligger forskjellen først og fremst i at usikret kreditt ofte er dyrere for debitor. Forskjellen er mer fremtredende dersom skylderen går konkurs. Den kreditor som har sikret sitt krav med pant blir ikke særlig berørt, så lenge pantet er tilstrekkelig til å dekke kravet. Den usikrede kreditoren må imidlertid nøye seg med dividende, og kan risikere å ikke få dekning i det hele tatt.⁸⁷

Som en industri under utvikling, vil havvindindustrien kreve investeringer i oppstartsfasen. Den er også preget av flere usikkerhetsmomenter, som kan påvirke investeringsviljen fra investorer og långivere. Det er derfor viktig å ha et regelverk som gjør prosjektene

⁸⁴ Slik også Rt. 2008 s. 1170 avsnitt 54, Rt. 2009 s. 1502 avsnitt 61, Skoghøy (2021) s. 33 og Rådsegn 8 side 73.

⁸⁵ Skoghøy (2021) s. 22

⁸⁶ Ot.prp.nr.39 (1977-1978) s. 11

⁸⁷ Ot.prp.nr.39 (1977-1978) s. 13

attraktive.⁸⁸ En sentral del av dette regelverket vil være å gi investorer mulighet til å sikre sine krav med pant. Hensynene til utviklingen av havvindindustrien, og den kapital dette krever, sammen med hensynet til disse investoren må derfor veie tyngre enn eventuelle konsekvenser det kan få for usikrede kreditorer.

Dette styrkes også av den rettspolitiske begrunnelsen for panterett, nemlig at den virker kredittskapende.⁸⁹ Gjennom avtalepant vil debitor ha mulighet til å få økonomiske midler som han ellers ikke ville fått, eller ikke fått på samme vilkår (renter, nedbetalingstid osv.) Et pantesikret lån er forbundet med lavere risiko, hvor kreditor kan tilby gunstigere vilkår slik som lengre nedbetalingstid og lavere renter. Pantesikkerhet skaper derfor «grunnlag for økonomisk aktivitet, verdiskapning og økonomisk vekst.»⁹⁰

Etter det ovenstående er det derfor klart at en streng tolkning av lovkravet i panteloven § 1-2 annet ledd vil ivareta de sentrale hensynene på både panterettens område, men også i havvindindustrien, best. Et sentralt tema for oppgaven er hvordan dette stiller seg når man ikke har en konkret pantehjemmel.⁹¹

3.2.3 Rettsvern

For at en panterett skal være beskyttet mot senere rettsstiftelser i samme formuesgode, må den ha rettsvern.⁹² Rettsvernsreglene skal gi notoritet og publisitet over disposisjonen.⁹³

Hovedregelen ved pant i løsøre, er at rettsvern oppnås ved håndpant, jf. Panteloven § 3-2 jf. § 3-1. Pantegjenstanden vil her overleveres til panthaveren, slik at eieren ikke lenger har hånd om den.

Unntak fra hovedregelen om håndpant må følge av lov, jf. Panteloven § 3-1. Løsøre som kan registreres i et realregister, får rettsvern ved registrering, jf. § 3-3. Disse er unntatt håndpantregelen, og danner derfor grunnlaget for underpant. Pantsetter beholder her formuesgodet, mens registreringen gir notoritet og publisitet for pantekravet. Annet løsøre

⁸⁸ Jf. kapittel 1 og kapittel 4

⁸⁹ Skoghøy (2021) s. 22

⁹⁰ Skoghøy (2021) s. 22

⁹¹ Kapittel 4

⁹² Skoghøy (2021) s. 185

⁹³ Brækhus (2005) s. 47. Se også kapittel 2.4

kan også underpantsettes, ved registrering i eierens blad i Løsøreregisteret, jf. Panteloven § 3-6 og § 3-12. De siste tilfellene er såkalt tingsinnbegrepspant.

For pant i havvindturbiner, vil hovedregelen om håndpant være helt uaktuelt. Formålet med pantsettelsen er å skaffe kapital for utbygging og drift av havvindturbinene og havvindparker. Pantsetters er derfor avhengig av å ikke fratras rådigheten til havvindturbinene. For at pant i havvindturbinene skal ha rettsvern, er man derfor avhengig av at havvindturbinene kan pantsettes ved underpant. Dette er en del av temaet i kapittel 5.3.

Det finnes ingen generell regel for pantsettelse, eller rettsvern for slik pantsettelse, av konsesjoner. Dette er typisk regulert i samme lov som den enkelte konsesjon er hjemlet. For utvinningskonsesjoner etter petroleumsloven § 3-3 og tillatelser etter petroleumsloven § 4-3, kan disse pantsettes og få rettsvern ved registrering i petroleumsregisteret, jf. § petroleumsloven §6-2. For akvakulturtillatelser får panterett rettsvern ved tinglysning på tillatelsens blad i akvakulturregisteret, jf. akvakulturloven § 19.

Energiproduksjon til havs krever konsesjon etter havenergilova § 3-1. Ettersom havenergilova ikke har regler for pantsettelse av konsesjonen, har den heller ikke regler om rettsvern for slik pantsettelse. Når pantsettelsesadgangen til konsesjon etter havenergilova skal analyseres, vil derfor spørsmålet om rettsvern være relevant.

4 Pant i konsesjonen

4.1 Generelle observasjoner om konsesjoner som pantsettelsesobjekt

En konsesjon er en tillatelse fra offentlige myndighet til å drive en virksomhet.⁹⁴

Dersom en konsesjon skal kunne avhendes, må det nok innebære at ny innehaver kan tre inn i tillatelsen. For petroleumsnæringen er tanken at dersom avhendelsesadgangen er helt åpen, vil det stride mot selve konsesjonsordningen, som innebærer at konsesjonsmyndigheten skal bestemme og ha kontroll på hvem som får drive med økonomisk virksomhet i henhold til konsesjonen.⁹⁵ Dette leder til spørsmålet om offentlige konsesjoner og tillatelser bør kunne pantsettes.

Det er klart at enkelte konsesjoner kan pantsettes. Konsesjon gitt etter petroleumsloven § 3-3 eller § 4-3 kan pantsettes med departementets samtykke etter petroleumsloven § 6-2.

Panterettens omfang er regulert i § 6-3, og gjelder enhver rettighet som følger av tillatelsen samt øvrige rettigheter knyttet til virksomheten som utøves. Dette innebærer at i utgangspunktet følger eiendomsrett og bruksrett til innretninger med.⁹⁶

Akvakulturtillatelser gitt etter akvakulturloven § 4 «gir rett til produksjon av bestemte arter på avgrensede geografiske områder», jf. § 5. Slike tillatelser kan pantsettes etter § 20, og får rettsvern ved registrering i akvakulturregisteret. Panteretten gjelder de rettigheter og plikter som følger av tillatelsen, men ikke løsøre som kan pantsettes etter panteloven § 3-9.

Konsesjoner gitt for energiproduksjon til havs har flere likhetstrekk med konsesjoner etter petroleumsloven og akvakulturloven. Petroleumsloven gjelder for undersjøiske petroleumsforekomster underlagt norsk jurisdiksjon og på norsk kontinentalsokkel der dette følger av folkeretten, jf. Petroleumsloven § 1-4 første ledd. Akvakulturloven gjelder i territorialfarvannet, den økonomiske sone og på kontinentalsokkelen, jf. Akvakulturloven § 3 første ledd. Havenergilova gjelder på norsk sjøterritorium og på kontinentalsokkelen, jf. § 1-2 annet ledd. Samtlige konsesjoner innebærer derfor en offentlig tillatelse til å drive økonomisk

⁹⁴ Store norske leksikon <https://snl.no/konsesjon> (lastet ned 21.03.2022)

⁹⁵ Brækhus (2005) s. 62, Hammer (2009) s. 506

⁹⁶ Se kapittel 4.4.3

virksomhet på i utgangspunktet samme områder. Dette taler sterkt for at de bør behandles likt også i panterettslig sammenheng.

4.2 Pantsettelsesadgangen etter panteloven og havenergilova

Panteloven har ingen uttrykkelig hjemmel for pant av konsesjoner. Det eksisterer dermed ingen generell lovhjemmel for pantsettelse av konsesjoner.⁹⁷

Pantsettelsesadgang for konsesjoner kan likevel være hjemlet ved lov i særlovgivningen, slik som for petroleumsnæringen og akvakulturnæringen.⁹⁸ Pant er imidlertid ikke behandlet i havenergilova, og den inneholder dermed ingen hjemmel for pantsettelse av konsesjonen.

Det finnes ikke en direkte pantehjemmel for konsesjon etter havenergilova § 3-1 første ledd.

Uten konsesjonen kan ikke en eventuell panthaver overta bruken og produksjonen.⁹⁹

Konsesjonen representerer derfor en betydelig verdi, og vil være et attraktivt pantsettelsesobjekt.¹⁰⁰ I det følgende vil det undersøkes om det kan etableres sikkerhet i konsesjonen på annen måte enn ved direkte pantehjemmel.

4.3 Kan konsesjoner aksessorisk følge et annet panteobjekt

4.3.1 Nærmere presentasjon av problemstillingen

Spørsmålet i dette delkapittelet er om konsesjoner aksessorisk kan følge med ved pantsettelse av et annet panteobjekt.

Skoghøy argumenterer for dette. Han skriver at hvor

«det kreves en offentligrettslig tillatelse til å utnytte et formuesgode eller drive en nærmere angitt virksomhet, kan den verdi som tillatelsen representerer, ikke skilles fra

⁹⁷ Brækhus (2005) s. 191

⁹⁸ Petroleumsloven § 6-2 og akvakulturloven § 20

⁹⁹ Jf. Ordlyden i havenergilova § 3-1.

¹⁰⁰ Det samme ble konklusjon for konsesjoner etter akvakulturlova, jf. Ot.prp. nr. 61 (2004-2005) s. 35-36.

det formuesgode tillatelsen knytter seg til, men må anses som en del av dette. Dersom formuesgode er pantsatt [...] må panthaverens sikkerhetsrett omfatte den verdi som formuesgodet har med de offentligrettslige tillatelsene som til enhver tid er innvilget.»¹⁰¹

Skoghøy fremhever selv at det finnes unntak for dette, nemlig i petroleums- og akvakulturnæringen.¹⁰² Felles for disse er imidlertid at pantsettelsesadgangen for konsesjonene er lovhjemlet.

Spørsmålet er derfor om det faktisk er en så sterk kobling mellom konsesjon og annet panteobjekt. For oppgavens tilfelle; om koblingen mellom konsesjon og havvindturbiner er så sterk at verdien konsesjonen utgjør bør regnes som en del av verdien til havvindturbinene, dersom disse er pantsatt.

4.3.2 Rt. 2009 s. 1502 (Barents Eagle)

Dette er blitt aktuelt fordi Høyesterett vurderte koblingen mellom fisketillatelser og fartøyet i Barents Eagle-saken (Rt-2009.1502). Spørsmålet i saken var om NORDEA Bank ASA rettsgyldig kunne ta pant i fartøyet Barents Eagles tillatelser, direkte eller som et aksessorium til skipspanteretten. I avtalen mellom banken og rederiet var det uttrykkelig forutsatt at pantet i fartøyet skulle omfatte tillatelser og konsesjoner; en forutsetning for Nordeas tilbud var at alle nødvendige tillatelser etter norske fiskerimyndigheter ble innhentet og godkjent av banken.

Konkursboet anførte at «det ikke finnes noen tilsvarende hjemmel for pantsettelse av fisketillatelser [som i fiskeoppdrettsnæringen], [dette] taler for at lovgiver ikke har ment at slike tillatelser skal kunne pantsettes; og da heller ikke at de kan nyte vern som et aksessorium til skipspanteretten».¹⁰³

Banken anførte at de «har i tilsagnsbrevet stilt uttrykkelige krav om at alle nødvendige tillatelser fra norske fiskerimyndigheter skulle foreligge».¹⁰⁴ Det ble ikke argumentert med at lovgivningen ga hjemmel for pantsettelse av tillatelsene, men at fiskeritillatelsene var en

¹⁰¹ Skoghøy (2016) s. 72

¹⁰² Skoghøy (2016) s. 72

¹⁰³ Rt. 2009 s. 1502 avsnitt 25

¹⁰⁴ Rt. 2009 s. 1502 avsnitt 37

uatskillelig del av selve fartøyet, og ikke knyttet til fartøyets eier.¹⁰⁵ Til støtte for sitt syn vises det til forskrifter om håndtering av saker som gjelder konkurs og tvangssalg av fartøy, og at «Reelle hensyn begrunner en løsning der panteretten også omfatter den del av salgsvederlaget som kan henføres til verdien av fisketillatelsen».¹⁰⁶

En enstemmig Høyesterett gav banken medhold. På spørsmålet om det kreves lovhjemmel etter panteloven § 1-2 annet ledd, svares det avkreftende, fordi «fisketillatelsene [kan] ikke [...] anses som et bestemt formuesgode i pantelovens forstand»¹⁰⁷. Panteloven kom altså ikke til anvendelse. Videre uttales det at «den verdi som tillatelsen representerer, i omsetningssammenheng [kan] ikke [...] skilles fra det formuesgode som tillatelsen knytter seg til, men må anses som en del av dette»¹⁰⁸.

Høyesterett er videre enige med banken om «at både tidligere og någjeldende forskrift må forstås slik at panthaver skal kunne benytte hele vederlaget til nedregulering av pantegjelden; ikke bare den delen som kan tilbakeføres til selve skrogverdien av fartøyet»¹⁰⁹. Dette begrunnes videre i at «vi befinner oss på et område med betydelig kredittgivning [...] bransjepraksis [må] etter min oppfatning tillegges vekt ved tolkningen av hva fartøypantet omfatter etter loven»¹¹⁰, og at dette støttes av reelle hensyn. Hensynet som nevnes er «fiskeflåtens finansieringsbehov»¹¹¹. Hensynet skal ivaretas gjennom regler som skaper «forutberegnelighet og trygghet for kredittyttere».¹¹² I denne sammenheng vises det igjen til «den betydning den rådende oppfatning i kredittpraksis bør ha for lovtolkningen i et spørsmål som dette».¹¹³

Etter dette finner Høyesterett frem til «hva panterett i et fartøy med fisketillatelse naturlig må omfatte etter loven»¹¹⁴. Hverken lov 26. mars 1999 nr. 15 om retten til å delta i fiske og fangst (deltakerloven), panteloven eller forskriftene Høyesterett tar for seg, gir en hjemmel for pantsettelse av fisketillatelsene. Ikke følger det klart at konsesjonene aksessorisk følger

¹⁰⁵ Rt. 2009 s. 1502 avsnitt 39-42

¹⁰⁶ Rt. 2009 s. 1502 avsnitt 42

¹⁰⁷ Rt. 2009 s. 1502 avsnitt 62

¹⁰⁸ Rt.2009 s. 1502 avsnitt 63

¹⁰⁹ Rt. 2009 s. 1502 avsnitt 68

¹¹⁰ Rt.2009 s. 1502 avsnitt 69

¹¹¹ Rt.2009 s. 1502 avsnitt 70

¹¹² Rt.2009 s. 1502 avsnitt 70

¹¹³ Rt. 2009 s. 1502 avsnitt 71

¹¹⁴ Rt.2009 s. 1502 avsnitt 71

fartøyet heller. Gyldigheten av panteretten bygger på tolkninger Høyesterett har gjort av rettskildebilde, i lys av reelle hensyn og bransjepraksis.

4.3.3 Forholdet til det panterettslige legalitetsprinsipp

Et nærliggende spørsmål er om konklusjonen i Barents Eagle-dommen (Rt-2009-1502) står i et spenningsforhold til det panterettslige legalitetsprinsippet. I avgjørelsen benektes dette av Høyesterett, ved at det konkluderes med at panteloven ikke gjelder for konsesjonene.

Konsesjonene skal heller anses som «naturlig omfattet» av panteretten i fartøyet.

Skoghøy ser heller ikke ut til å anse det som et spenningsforhold. Han skriver i sin kommentarutgave til panteloven at:

«Siden tillatelser til å utøve fiske er av rent offentligrettslig karakter, kan det derimot ved pantsettelse ikke skilles mellom fartøyets verdi og den verdi som konsesjoner, deltakeradgang og kvoterettigheter representerer. Den som har pant i fartøyet, har derfor ikke bare pantesikkerhet i fartøyets «stålverdi», men også i den verdi som ligger i de konsesjoner og fiskerettigheter som til enhver tid er knyttet til fartøyet»¹¹⁵.

Videre vises det til Barents Eagle-saken, uten at forholdet til legalitetsprinsippet kommenteres nærmere.¹¹⁶ Også Lilleholt legger resultatet i Barents Eagle til grunn, og skriver:

«Utgangspunktet er at løyvehaveren *ikkje* kan disponere rettsleg over eit offentleg løyve; løyvet er personleg. Reglane om utvinningsløyve og akvakulturløyve er unntak frå dette utgangspunktet.»¹¹⁷ Innehaver av disse konsesjonene har imidlertid ikke helt fri rettslig disposisjonsrett. Overdragelse av konsesjon etter petroleumsloven krever samtykke fra Departementet¹¹⁸, og konsesjon etter akvakulturloven kan blant annet ikke leies ut.¹¹⁹

Løtveit har kommentert forholdet til lovkravet. Han argumenterer for at Høyesterett ikke baserte avgjørelsen på en sedvanerettslig tilbehørsregel¹²⁰ eller en utvidende tolkning av hjemmelen for fartøypantet. Han skriver at i sammenheng med spørsmålet om lovkravet kan «argumentasjonen [...] være noe krevende å følge»¹²¹, for Høyesterett har ikke ment at

¹¹⁵ Skoghøy (2016) s. 74

¹¹⁶ Skoghøy (2016) s. 74

¹¹⁷ Lilleholt (2018) s. 113

¹¹⁸ Petroleumsloven § 10-12

¹¹⁹ Akvakulturloven § 19 tredje ledd.

¹²⁰ Høyesterett viser heller ikke til noen slik regel i dommen.

¹²¹ Løtveit (2021) s. 393

«fisketillatelsene ikke skulle anses som formuesgoder som sådan»,¹²² men at det var henvisningen til et «bestemt» formuesgode i panteloven § 1-1 første ledd «som utgjøre kjernen i rettens begrunnelse».¹²³ Tilknytningen mellom fartøyet og fisketillatelsene innebar at «tillatelsene ikke var tilstrekkelig selvstendige til å kunne anses som et «bestemt formuesgode»».¹²⁴

Falkanger, som legger resultatet til grunn i sin videre redegjørelse, kommenterer likevel at det er uklart «hvorfors man var «kommet til» denne konklusjonen» om at tilknytningen mellom fartøyet og tillatelsene innebar at tillatelsen måtte anses som en del av fartøyet.¹²⁵

Fisketillatelsene er ikke helt uatskillelige fra fartøyet. Regelverket inneholdt adgang til å skifte ut fartøy, og føre fisketillatelsen over på et erstatningsfartøy.¹²⁶ Tillatelsene ble også indirekte overdratt, ved at innehaveren oppga tillatelsen, og en ny rettighetshaver søker om ny tillatelse. En ny rettighetshaver vil være avhengig av at innehaveren oppgir sin tillatelse, som følge av at det er begrensning på antall fisketillatelser. Det er også vanlig at innehaver krever vederlag for slik oppgivelse, som har ført til at fisketillatelser har en betydelig markedsverdi.¹²⁷

Videre anses driftskonsesjoner og kvoterettigheter som selvstendige driftsmidler etter lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt (skatteloven),¹²⁸ tillatelser til å utøve fiske anses som «eiendom» etter Den Europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) protokoll 1 artikkel 1¹²⁹, og fiskeritillatelser regnes ikke med i grunnlaget for forsikringsverdi.¹³⁰ Sammenheng i systemet taler derfor for at konsesjonen også må anses som selvstendig i panteretten.

Jeg er videre uenig med Løtveit om at Høyesterett ikke foretar en utvidende tolkning av pantehjemmelen til fartøyet. Løtveit argumenterer for at «premissene og resultatet»¹³¹ ikke var annerledes enn det som følger av alminnelige ulovfestede tilbehørsregler. At tilbehør

¹²² Løtveit (2021) s. 393

¹²³ Løtveit (2021) s. 394

¹²⁴ Løtveit (2021) s. 394

¹²⁵ Falkanger (2017) s. 37

¹²⁶ Rt. 2009 s. 1502 avsnitt 63

¹²⁷ Løtveit (2021) s. 394

¹²⁸ Se blant annet Rt. 2005 s. 1461 A avsnitt 46 og Rt. 2014 s. 1025 A

¹²⁹ Rt. 2013 s. 1345 P avsnitt 143-144, Skoghøy (2016) s. 73-74, Arntzen (2012) s. 129 (s. 9 i pdf)

¹³⁰ Arntzen (2012) s. 128-129 (s. 8-9 i pdf)

¹³¹ Løtveit (2021) s. 395

«som følger en hovedting i handel og vandel, må uten videre anses innbefattet under pantsettelse av hovedtingen»¹³².

Høyesterett viser imidlertid ikke til en slik ulovfestet tilbehørsregel. Høyesterett formulerer vurderingstemaet som «hva panterett i et fartøy med fisketillatelse naturlig må omfatte etter loven».¹³³ Når det konkluderes med at konsesjonens verdi «naturlig»¹³⁴ må være omfattet av pantehjemmelen til et «fartøy»¹³⁵, gjøres det i realiteten en utvidende tolkning av fartøyets pantehjemmel, som særlig begrunnes i reelle hensyn. Dette leder til spørsmålet om i hvilken grad man kan tolke eksisterende pantehjemler utvidende slik at bestemmelsen gir hjemmel for pant også ut over sin naturlige ordlyd.

4.3.4 Utvidende tolkning av pantehjemler

Det panterettslige legalitetsprinsipp som tolkningsprinsipp er ikke særlig drøftet i teorien. Det kan følge av at spørsmålet har vært lite problematisk. Pantehjemler vil typisk være svært konkrete om hva som er pantsettelsesobjektet, eller ha en bredere ordlyd som omfatter store deler av pantsetters eiendeler slik som tingsinnbegrepsant.

Løtveit legger imidlertid til grunn at kravet om lovhemmel ikke legger føringer for tolkningen av pantehjemler.¹³⁶ En står likevel ikke fritt ved tolkingen. Utgangspunktet er at man skal være lojal til ordlyden.¹³⁷ Skal virkeområdet utvides, må det være holdepunkter for dette i andre rettskilder, og man må ha «god rettskildemessig dekning for et tolkningsresultat som utvider anvendelsesområde til en lovbestemmelse»¹³⁸

Spørsmålet i Barents Eagle-saken bunnet ut i om begrepet «fartøy» må forstås som den fysiske gjenstanden båten/skipet er, eller om begrepet må forstås som den fysiske gjenstanden og alle tenkelige økonomiske verdier som har blitt eller kan bli knyttet til den.

Utgangspunktet etter deltakerloven er at kvoter og konsesjoner ikke kan overdras, og dersom fartøyets eier mister eiendomsretten, faller konsesjonene bort. Dette blir imidlertid ikke nærmere kommentert av Høyesterett.¹³⁹ Ordlyden i deltakerloven § 4 sier at «ervertstillatelse

¹³² Løtveit (2021) s. 395

¹³³ Rt. 2009 s. 1502 avsnitt 71

¹³⁴ Rt. 2009 s. 1502 avsnitt 71

¹³⁵ Rt. 2009 s. 1502 avsnitt 71

¹³⁶ Løtveit (2021) s. 391

¹³⁷ Aarli (2018) s. 220

¹³⁸ Aarli (2018) s. 222

¹³⁹ Deltakerloven § 10, dette påpeker også av Falkanger (2017) s. 37.

gis til *fartøyets eier for ett bestemt fartøy*» (min kursivering), og knytter et langt sterke bånd mellom konsesjonen, fartøyet og eieren, enn hva Høyesterett gir uttrykk for. Også Falkanger utaler at tillatelsene er «både person- og fartøysavhengige».¹⁴⁰ Høyesteretts konklusjon harmonerer sånn sett dårlig med ordlyden deltakerloven tolket i et panterettslig lys.¹⁴¹ Konklusjonen kunne vel så godt vært motsatt, som ville vært mer «naturlig» sett i lys av ordlyden.

Ved tolkning av pantehjemler vil det også være naturlig å se til hjemmelslovens formål, samt sentrale legislative hensyn på panterettens område. I Barents Eagle-dommen blir gyldigheten av panteretten begrunnet nettopp i reelle hensyn.¹⁴² Hensynet det vises til er «fiskeflåten finansieringsbehov», som best sikres gjennom «forutberegnelighet og trygghet for kredittyttere».¹⁴³ Ørebech argumenterer imidlertid for at det bare er de stridende parter kortsiktige interesser som tas i betraktning.¹⁴⁴ Pantsetter vil ønske å ha muligheten og fleksibiliteten som ligger i en vid pantsettelsesadgang, for å kunne få tilgang til mest mulig kapital på de mest gunstige betingelsene. Kreditor har nok en større interesse i at det ikke kan stilles tvil rundt gyldigheten av en panteavtale. Hensynet til forutberegnelighet, som har stor vekt i panteretten, slår her inn med styrke. For at panteavtalen reelt skal gi den sikkerhet som formålet bak panteretten tilsier, er det sentralt at partene på forhånd kan forutsi virkningene av sine rettslige disposisjoner.¹⁴⁵ Hensynet til debitor og kreditor taler slik sett for å holde seg til en streng ordlydstolkning, ettersom dette er mest forutberegnelig for alle parter. Er panteavtalen inngått i strid med ordlyden til pantsettelseshjemmelen, er det ikke lenger forutberegnelig hvordan en eventuell tvist vil løses.

I et langsiktig perspektiv er det derfor i kreditorenes interesse å ha en uttrykkelig pantehjemmel, slik at det ikke kan være tvil rundt gyldigheten til en panteavtale. Det er tolkningen som best fremmer panteretten som en sikkerhetsrett, og de bakenforliggende hensyn. Selv om dette ville ført til at panthaver i den konkrete saken (Barents Eagle) ble satt i en dårligere stilling enn den ble.¹⁴⁶

¹⁴⁰ Falkanger (2017) s. 16

¹⁴¹ Ørebech (2013) s. 29-30

¹⁴² Rt. 2009 s. 1502 avsnitt 70

¹⁴³ Rt. 2009 s. 1502 avsnitt 70

¹⁴⁴ Ørebech (2013) s. 29

¹⁴⁵ Kapittel 2.3

¹⁴⁶ Ørebech (2013) s. 31

I Barents Eagle-dommen ses det heller ikke til andre, vel så viktige, reelle hensyn. Etter Lov av 06. juni 2008 nr. 37 om forvaltning av viltlevande marine ressursar (havressurslova) § 2, ligger de viltlevende marine ressursene «til fellesskapet Noreg». Fellesskapets langsiktige interesser i forvaltningen av marine ressurser er ikke vektlagt i dommen. Ei heller er hensynet til fiskerne. Lovgiver har ment at det «bør fortsatt være et hovedprinsipp at fiskerne selv eier sine fartøyer».¹⁴⁷ Virkningen av Høyesteretts standpunkt er at en slik fisker-eid flåte vil være umulig, når «fartøy som i 1978 kostet 8 mill. kr. nå omsettestil 350 mill.kr».¹⁴⁸ Dette kan stenge markedet for andre enn de store investorer og finansinstitusjoner.¹⁴⁹

Som Ørebech påpeker, overser Høyesterett det tredje alternativ i denne saken; «at verken eier, konkursboet eller kredittyster skal kunne utnytte fisketillatelsene til å reise kreditt».¹⁵⁰

I arbeidet med akvakulturloven var det nettopp dette alternativet som ble lagt til grunn. Før akvakulturregisteret¹⁵¹ ble innført, eksisterte det ingen lovhjemmel for pant i konsesjonene.¹⁵² I forarbeidene til akvakulturloven legges det derfor til grunn at det ikke var mulig å pantsette konsesjonene. Det blir ikke drøftet om konsesjonen kunne være en aksessorisk del av installasjonene. Imidlertid begrunnes innføringen av akvakulturregisteret og pantehjemmelen blant annet med at betydelige verdier ble forhindrede fra å bli belånt i denne næringen.¹⁵³

Til tross for det overstående, ble resultatet i Barents Eagle-dommen at fisketillatelser kan aksessorisk følge fartøyet. Spørsmålet i det videre er om Barents Eagle gir uttrykk for et prinsipp som også kan anvendes for havvind. En forutsetning for dette vil imidlertid være at det finnes et panteobjekt som konsesjon etter havenergiloa kan knyttes til. I det følgende vil det derfor først redegjøres for om havvindturbiner kan pantsettes, og deretter om konsesjonen aksessorisk kan følge dette pantet. Det vil være pant i hele turbinen som drøftes. Det avgrenses følgelig mot spørsmål knyttet til pant i enkeltkomponenter som f.eks. rotorbladene eller generatoren.

¹⁴⁷ NOU 1981: 3 konsesjonsordninger i fisket s. 7

¹⁴⁸ Ørebech (2013) s. 20

¹⁴⁹ Ørebech (2013) s. 17, 20-21 og 31

¹⁵⁰ Ørebech (2013) s. 28

¹⁵¹ Akvakulturloven § 18 og § 20

¹⁵² Lov 14. Juni 1985 nr. 68 om oppdrett av fisk, skalldyr m.v. (opphevet)

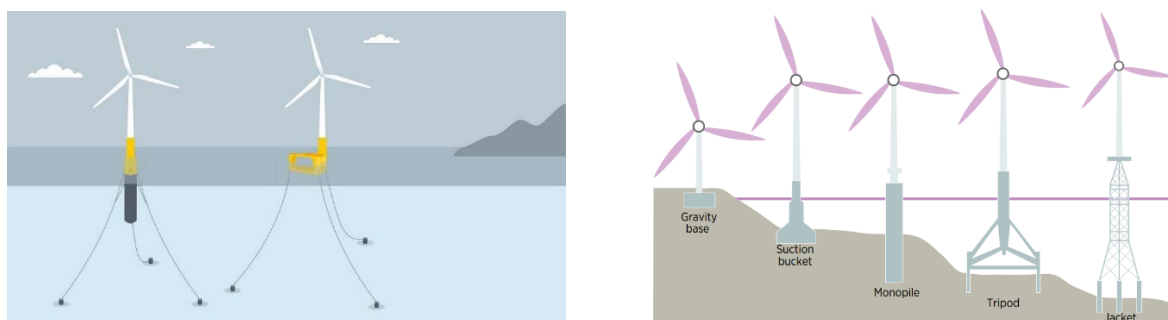
¹⁵³ Ot.prp.nr.61 (2004-2005) s. 35-36

4.4 Kan konsesjonen etter havenergi lova aksessorisk følge pant i havvindturbinene

4.4.1 Kort om havvindturbiner og forholdet til konsesjonen .

Vi har både flytende og bunnfaste havvindturbiner. Forskjellen ligger først og fremst i forankringen til havbunnen.

Flytende vindturbiner gir mulighet til å bygge havvindparker der havet er for dypt for bunnfaste løsninger.¹⁵⁴ Dette gjelder for store deler av norskekysten. Flytende turbiner er forankret til havbunnen med flere forankringslinjer og ankere.¹⁵⁵



Figur 1: <https://www.equinor.com/no/what-we-do/floating-wind.html#neste-generasjons-flytende-vindturbiner>

Figur 2: <https://www.tu.no/artikler/hvordan-flyter-en-havvindmølle-og-hvorfor-velter-den-ikke-i-storm/477744>

Bunnfaste havvindturbiner er festet på grunnere vann, rundt 50-60 meter. Monopæler er den mest brukte typen fundamentering, og innebærer å banke eller borre ned en pæle av stål i havbunnen.¹⁵⁶ Som figur 2 viser, finnes det likevel andre alternativer. Til felles har de at selve havvindturbinen fastmonteres til selve havbunnen.

Selv om pant i konsesjonen og pant i havvindturbinene i utgangspunktet er to separate spørsmål, er det sterkt koblet sammen i et panterettslig synspunkt; turbiner som ikke kan brukes til kraftproduksjon, kan ha begrenset verdi samt utgjøre et ansvar med tanke på

¹⁵⁴ Equinor, «Flytende havvind», <https://www.equinor.com/no/what-we-do/floating-wind.html#neste-generasjons-flytende-vindturbiner> (lastet ned 31.01.2022)

¹⁵⁵ Equinor, «Flytende havvind», <https://www.equinor.com/no/what-we-do/floating-wind.html#neste-generasjons-flytende-vindturbiner> (lastet ned 31.01.2022)

¹⁵⁶ Vindportalen.no «Offshore vindkraft: Hva er offshore vind?», <https://vindportalen.no/offshore> (lastet ned 22.03.2022)

vrakfjerning og i et forurensningsperspektiv. Tilknytningen mellom dem er også viktig ved spørsmålet om aksessorisk pant.

4.4.2 Pant i havvindturbiner etter panteloven

Salgspant

I panteloven § 3-14 første ledd bokstav b heter det at det i forbindelse med «salg av løsøre» kan det avtales pant i «det solgte» som sikkerhet for «lån» en «tredjepart», typisk selgeren eller en finansinstitusjon, har gitt kjøperen for hel eller delvis betaling av krav som nevnt i bokstav a, altså kjøpesummen. Dersom man har brukt finansiering fra en låneavtale ved kjøp av løsøre, kan långiveren ta pant i dette løsøret.¹⁵⁷

Spørsmålet er om det kan tas salgspant i havvindturbinene. Det kreves at havvindturbinene er «løsøre».

Med «løsøre» menes «fysiske ting som ikke er fast eiendom.»¹⁵⁸ Ordlyden taler for at gjenstandene må være løse, som igjen innebærer at de kan flyttes på. Det er nok ikke tvilsomt at turbinene kan regnes som «løsøre», uavhengig av om de skal være flytende eller bunnfaste, frem til de faktisk er ankret til havbunnen.

Spørsmålet er om turbiner ankret til havbunnen regnes som «løsøret», slik at salgspantet fortsatt vil gjelde. Innretninger på havbunnen kan anses som fast eiendom dersom forbindelsen til havbunnen er varig. I kravet til varig forbindelse ligger både den faktiske forbindelsen til havbunnen, men også partenes planer for fremtida.¹⁵⁹ Altså hvor lenge de skal bli stående.

De bunnfaste turbinene, som er bygget på pæler på havbunnen, er klart forankret til bakken. De er nok ikke umulige å flytte, men det vil nok være både kostbart og upraktisk.¹⁶⁰

Forankringen må nok her anses som «varig». Det er derfor klare likhetstrekk mellom bunnfaste turbiner og fast eiendom. Forventet levetid for havvindturbiner og havvindparker er 20 til 25 år.¹⁶¹ Havvindturbinene vil derfor ha en tilknytning til havbunnen over tid. Det er

¹⁵⁷ Brækhus (2005) s. 103, Skoghøy (2021) s. 106

¹⁵⁸ Skoghøy (2021) s. 128, som viser til Innst O. 1980 s. 13, jf. s. 25 og 26

¹⁵⁹ Ot.prp.nr.66 (1990-1991) s. 62

¹⁶⁰ Pakenham (2021) ser på dekommisjonering av havvindparker i sin artikkel.

¹⁶¹ Pakenham (2021) s. 7

nok ikke naturlig å anse fastmonterte turbiner som «løsøre». Salgspant i slike turbiner vil trolig falle bort dersom de monteres til havbunnen. Dette er fordi man ikke kan registrere salgspantet. For fast eiendom som følger tinglysingslovens system, kan man ha forbehold ved avhendelse.¹⁶² Og for skip kan salgspantet/eiendomsforbeholdet tas i skipet som sådan.¹⁶³

Flytende vindturbiner er festet til havbunnen med kraftige liner. Forbindelsen er derfor til en viss grad varig. På den annen side er ikke de flytende turbinene tilknyttet havbunnen på samme måte som de bunnfaste turbinene; det er kun linene som har en slik sterk forbindelse til bunnen.

Spørsmålet om turbinene er «varig» knyttet til bunnen, leder til spørsmålet om det vil være praktisk og økonomisk effektivt å flytte turbinen. Det vil være mulig å flytte en flytende turbin. Ledningene som kobler den til bunnen kan i verste fall kuttes, og turbinen dras av gårde til et annet sted. Slik sett ligner disse mer på tungmaskiner på land – som regnes dekket av § 3-4. Det vil nok imidlertid ofte være kostbart, tidkrevende og upraktisk. Flyttbare, flytende havvindturbiner er imidlertid ikke utenkelig, og disse vil nok måtte anses som «løsøre».¹⁶⁴ Det er derfor usikkert om flytende havvindturbiner, som ikke er designet for å flyttes jevnlig, er løsøre.

Det følger uansett av panteloven § 3-15 første ledd første punktum at salgspant ikke kan avtales i «løsøre som kan registreres i et realregister». I 2020 ble den første flytende havvindturbinen registrert i realregisteret Skipsregisteret.¹⁶⁵ Registreringen utelukker dermed salgspant etter panteloven, og disse må eventuelt pantsettes etter særlovgivningen i sjøloven.¹⁶⁶

Driftstilbehørspant

Panteloven § 3-4 regulerer adgangen for «næringsdrivende» å pantsette «driftstilbehør» som «bukes i eller er bestemt for hans virksomhet».

¹⁶² Lov 7. juni 1935 nr. 2 om tinglysing § 21 tredje ledd, Høgetveit Berg (2009) s. 278-280

¹⁶³ Sjøloven § 41

¹⁶⁴ Severance (2021) behandler blant annet «mobile offshore renewables unit».

¹⁶⁵ Nærmere om dette i kapittel 4.3

¹⁶⁶ Se kapittel 5.3.3

Næringsdrivende er etter panteloven § 3-5 bokstav a definert som «foretak registrert i Foretaksregisteret».

Et spørsmål er om havvindturbiner kan regnes som «driftstilbehør». Ordlyden «tilbehør» taler for at gjenstandene må ha en tilknytning til en annen hovedting. Det stilles imidlertid ikke noe slikt krav. Det er tilstrekkelig at gjenstandene er driftsmidler i næringsvirksomheten.¹⁶⁷

Driftstilbehør er nærmere beskrevet i panteloven § 3-4 annet ledd bokstav a som «maskiner, redskaper, innbo og annet utstyr». Ordlyden taler derfor for at det er flyttbare innretninger som omfattes. Dette støttes videre ved at § 3-4 er plassert i pantelovens kapittel 3, som har overskriften «avtalepant i løsøre». Et vilkår for driftstilbehørspantet vil derfor være at havvindturbinene er løsøre.

Det vises til drøftelsen ovenfor angående salgspant. Det er ikke helt klart om bunnfaste havvindturbiner kan regnes som løsøre. Trolig er svaret nei. For de flytende havvindturbinene er det også uklart. Mye taler for at de kan regnes som løsøre, ettersom de ikke har samme faste tilknytning til havbunnen som de bunnfaste.

Skulle imidlertid havvindturbiner anses som «løsøre», blir spørsmålet om de kan karakteriseres som «maskiner, redskaper, innbo og annet utstyr».

Med «maskiner» siktes det til «mekanisk virkende produksjonsutstyr».¹⁶⁸ Dette kan klart beskrive havvindturbiner, som jo er mekanisk utstyr som skal produsere energi.

Vindturbinene vil nok uansett kunne anses som «annet utstyr», som tar sikte på å omfatte alt utstyr som ellers faller utenfor de andre alternativene. Det er i utgangspunktet en forutsetning at alle driftsmidler i virksomheten skal kunne pantsettes som driftstilbehør.¹⁶⁹ Brækhus trekker frem «utstyr som produserer (omdanner) energi» som å være «maskiner» etter panteloven § 3-4, og gir turbiner som et eksempel på slikt utstyr.¹⁷⁰ Samlet sett vil nok havvindturbiner regnes som «maskiner».

¹⁶⁷ Skoghøy (2016) s. 260

¹⁶⁸ Skoghøy (2016) s. 265, Brækhus (2005) s. 80

¹⁶⁹ Skoghøy (2016) s. 265-266

¹⁷⁰ Brækhus (2005) s. 80

Det er imidlertid et krav om at driftsmiddelet «brukes i eller er bestemt for hans virksomhet». Vilkåret oppstiller derfor to krav; et krav til tilknytningen driftsmiddelet har til pantsetters virksomhet¹⁷¹, og at pantsetter bruker eller har tenkt å bruke driftsmiddel i egen virksomhet.

Dersom pantsetters «virksomhet» er energiproduksjon til havs, vil tilknytningskravet klart være oppfylt for havvindturbiner. Det er disse som gjør slik produksjon mulig.

Videre er det eier av turbinene som kan pantsette dem. Men da taler ordlyden for at eier også må være operatøren. Om dette vilkåret er oppfylt, vil derfor avhenge av eierretten til turbinene og modellen for prosjekteierskapet.

Institusjonelle investorer i driftsfasen av energiproduksjon til havs begynner å bli vanlig internasjonalt, og innebærer at majoritetseieren ikke er operatøren.¹⁷² For den norske energiproduksjonen til havs, er det usikkert om konsortier sammen kan få konsesjon. Havenergilova ser ut til å åpne for at konsortier kan være «konsesjonær», jf. Definisjonen i § 1-4 femte ledd. Men det er uklart hvilke krav som stilles til dokumentasjon i forbindelse med en prekvalifikasjonssøknad. Et sentralt spørsmål vil være om konsortiene må opprette en egen juridisk enhet som skal stå som formell søker, ettersom konsesjon bare gis til «juridisk person» i entall, jf. §3-1.¹⁷³ Det er derfor usikkert om forholdet mellom eier og operatør vil være problematisk i Norge.

Driftstilbehørspant kan imidlertid ikke omfatte løsøre som kan registreres i et realregister, jf. panteloven §3-4 fjerde ledd jf. § 3-3 første ledd. Dette innebærer at de flytende havvindturbinene ikke kan omfattes av driftstilbehørspant.

Samlet sett, er det ganske uklart om havvindturbiner kan pantsettes som driftstilbehør. For flytende havvindturbiner er nok svaret nei, ettersom de kan registreres i et realregister. For de

¹⁷¹ Skoghøy (2021) s. 60

¹⁷² Gardiner, Nich, «The outlook for offshore wind», 06.06.2017

<https://www.greeninvestmentgroup.com/en/projects-and-perspectives/nick-gardiner-the-outlook-for-offshore-wind.html> (lastet ned 28.04.2022), Schaps, Karolin, «Investment funds increase interest in Europe's offshore wind farms-study» *Reuters*, 27.07.2016, <https://www.reuters.com/article/europe-wind-funds-idINL8N1AC3XM> (lastet ned 28.04.2022)

¹⁷³ Dette kan bli et problem i forbindelse med kravet om årsrapport for de tre siste årene, som kreves for prekvalifisering. Kravet utelukker oppstartede selskaper som ikke er konsortier, jf. Regjeringen.no, «Veileder for arealtildeling, konsesjonsprosess og søknader for vindkraft til havs», <https://www.regjeringen.no/contentassets/5a7268e3397b4f4ea6eb4fa84897808e/veileder-for-arealtildeling-konsesjonsprosess-og-soknader-for-vindkraft-til-havs-11244319.pdf> (lastet ned 20.04.2022)

bunnfaste havvindturbinene vil det avhenge av om de er å regne som «løsøre». Også modellen for prosjekteierskapet kan stenge for driftstilbehørspant.

4.4.3 Pant i havvindturbiner etter petroleumsloven

I utgangspunktet vil fornybar energi til havs reguleres av havenergilova. I § 1-2 sjette ledd er det imidlertid en bestemmelse om at det i forskrift eller i enkelte tilfeller, kan vedtas at loven ikke kommer til anvendelse. Olje- og energidepartementet har fått delegert myndighet til å i det enkelte tilfelle avgrense bruken av hele eller deler av havenergilova når det gjelder innretninger, formål eller virksomhet til havs som er omfattet av annen lov.¹⁷⁴ Bakgrunnen for denne bestemmelsen var blant annet å legge til rette for en avgrensning mellom havenergilova og petroleumsloven, ved å kunne unnta fra havenergilova de innretninger og virksomheter som er omfattet av petroleumsloven.¹⁷⁵

Et eksempel hvor dette kan være aktuelt, er hvor energiproduksjonen skjer i tilknytning til petroleumsvirksomhet. Slik energiproduksjon kan være omfattet av petroleumsloven § 1-4 jf. § 1-6 bokstav c og d.

Equinors prosjekt «Hywind Tampen» vil være en slik form for energiproduksjon.

Vindkraftprosjektet, på 11 flytende havvindturbiner, skal levere elektrisk kraft til olje- og gassfeltene Snorre og Gullfaks-feltene i Nordsjøen. De flytende havvindturbinene vil i dette tilfellet være «innretning [...] for petroleumsvirksomhet», jf. Petroleumsloven § 1-6 bokstav d. Disse er derfor underlagt et petroleums-regime, og ikke trenger ikke å forholde seg til konsesjoner gitt etter havenergilova.¹⁷⁶

Petroleumsloven § 6-2 gir hjemmel til å pantsette tillatelser. Et vilkår er at departementet samtykker, og at pantsettelsens formål er å finansiere «virksomheten knyttet til tillatelsen».

Pantsettelsens omfang er nærmere beskrevet i § 6-3, hvor det av første ledd følger at pantretten «[omfatter] de rettigheter som til enhver tid følger av tillatelsen samt pantsetterens øvrige rettigheter knyttet til virksomheten som utøves i henhold til tillatelsen». Dette innebærer at i tillegg til tillatelsen, vil også pantsettelsen omfatte rettigheter til innretninger.¹⁷⁷

¹⁷⁴ FOR-2020-02-28-198 Delegering av Kongens myndighet etter havenergilova til Olje- og Energidepartementet

¹⁷⁵ Ot.prp. nr. 107 (2008-2009) s. 75

¹⁷⁶ Spørsmålet drøftes likevel, fordi det belyser at systemer rundt pantsettelse av havvindturbiner er komplisert.

¹⁷⁷ Brækhus (2005) s. 61

Dette vil typisk være eiendomsretten og bruksretten til innretningene.¹⁷⁸ Dette betyr at vindturbiner som er utplassert i henhold til en utvinningstillatelse etter § 3-3, eller tillatelse etter § 4-3, vil være omfattet av pantsettelsen av tillatelsene. Om turbinene er bunnfaste eller flytende har her ikke noen betydning.¹⁷⁹

Et unntak gjøres i § 6-3 annet ledd. Dersom innretningen er registrert i et annet realregister, vil det ikke omfattes. «Realregister» er definert i panteloven § 1-1 fjerde ledd, og omfatter Skipsregisteret. Dette registeret omfatter skip og innretninger på norsk kontinentalsokkel, og vil være det aktuelle registeret å se til.

Som følge av ordlyden i petroleumsloven § 6-3 annet ledd kan det da synes som om at innretninger registrert i skipsregisteret ikke kan være omfattet av pantsettelsen i § 6-2. I forarbeidene til petroleumsloven er det imidlertid forutsatt at dersom registrerte innretninger er uten heftelser, eller eventuelle heftelser kan slettes, kan innretningen inngå i pantsettelsen etter petroleumsloven.¹⁸⁰ Det negative registreringskravet i petroleumsloven § 6-3 annet ledd er derfor ikke knyttet til selve innretningen, slik ordlyden tilsier, men heller til heftelser registrert på innretningen.¹⁸¹

For energiproduksjon til havs, er sondringen mellom petroleumsloven og skipsregisteret relevant for flytende havvindturbiner. Disse kan frivillig registreres i skipsregisteret etter sjøloven.¹⁸² Så lenge de er frie for heftelser, kan de likevel inngå i panteretten etter petroleumsloven.

4.4.4 Pant i havvindturbiner etter sjøloven

Sjøloven § 33 første ledd nr. 2 gir adgang til – på eierens begjæring – å innføre «andre flytende innretninger» i skipsregisteret, selv om de ikke omfattes av registreringsplikten i § 11 annet ledd eller registreringsretten i § 11 tredje ledd. Et vilkår er at innretningen anses som norsk etter § 4 første ledd, og den er «flytende».

Ved forskrift er definisjonen av «andre flytende innretninger» spesifisert, og krever at innretningen er eller har til formål å være permanent flytende, ikke er å anse som et skip,

¹⁷⁸ Hammer (2009) s. 516, Brækhus (2005) s. 61

¹⁷⁹ Hammer (2009) s. 516, Brækhus (2005) s. 61

¹⁸⁰ Ot.prp.nr.43 (1995-1996) s. 55

¹⁸¹ Hammer (2009) s. 517

¹⁸² Nærmere om flytende turbiners forhold til sjøloven i kapittel 4.4.4

utelukkende eller hovedsakelig brukes i næringsvirksomhet, og ikke kan pantsettes i medhold av panteloven eller annen lovgivning.¹⁸³

Det overstående utelukker dermed bunnfaste turbiner, som klart ikke er «flytende». I 2020 ble den flytende havvindmøllen Unitech Zefyros av Hywind Technology registrert i skipsregisteret.¹⁸⁴ Det er derfor ikke tvil om at flytende turbiner regnes som «flytende» etter sjøloven.

Gjennom forskriften utelukkes registrering av innretninger som kan pantsettes etter panteloven eller annen lovgivning. Registreringen av Unitech Zefyros åpner for spørsmålet om pantsettelsesadgangen etter panteloven har blitt tilstrekkelig analysert. Registreringen taler jo i og for seg at det ikke er adgang å pantsette flytende turbiner etter panteloven, selv om jeg ikke kan se hvorfor driftstilbehørspant ble ansett som utelukket.

Avtalepant i «skip» får rettsvern ved registrering av heftelsen i skipsregisteret, jf. sjøloven § 41 første ledd. Som «skip» regnes også «innretning som kan innføres i skipsregisteret etter § 33», jf. § 41 annet ledd nr. 2. Den direkte pantehjemmelen følger av panteloven § 3-3 første ledd at «løsøre som kan registreres i et realregister [...] kan pantsettes».

Flytende havvindturbiner kan følgelig pantsettes etter sjøloven § 41, jf. Panteloven § 3-3 første ledd. Et annet spørsmål er om denne løsningen er den mest hensiktsmessige, særlig i lys av effektivitetshensyn. Havvindturbinene vil måtte pantsettes enkeltvis, selv om de er en del av en større havvindpark. Dette vil selvsagt gi en god og tilgjengelig oversikt over hver enkelt heftelse som er pådratt den enkelte havvindturbin. På den andre siden, vil tingsinnbegrepspant gi pantsatter større fleksibilitet til å disponere over driftstilbehøret, ettersom dette er pantsatt «i sin helhet, slik det er til enhver tid», jf. panteloven § 3-4 femte ledd første punktum.

4.4.5 Barents Eagle-prinsippet anvendt på havvind

Spørsmålet er derfor om Barents Eagle-dommen gir uttrykk for et generelt grunnlag for utvidende tolkning av pantehjemler, slik at også konsesjoner etter havenergiloova kan følge pantsatte havvindturbiner.

¹⁸³ FOR-1994-26-321 §2

¹⁸⁴ Sjødirektoratet, havvindturbinregistrering Unitech Zefyros, <https://www.sdir.no/skipssok/#/shipdetails/103289/1> (lastet ned 14.03.2022) (havvindturbinen var tidligere Hywind Demo av Equinor (da Statoil)).

Slik som tilfellet var i Barents Eagle, gir heller ikke Havenergilova noen uttrykkelig hjemmel for pantsettelse av konsesjoner. Ei heller følger det av panteloven. Dersom prosjektselskapet som har konsesjonen får nye eiere, må ny eier i utgangspunktet søke ny konsesjon.¹⁸⁵

I Barents Eagle argumenteres det imidlertid med at konsesjonens tilknytning til fartøyet taler for at den må følge fartøypantet. Selve konsesjonen etter havenergilova § 3-5 første ledd blir gitt til en «juridisk person» som er stiftet etter norsk lovgivning og registrert i Foretaksregisteret. Etter Havenergilova § 3-1 kan ikke et produksjonsanlegg «byggjast, eigast eller drivast» uten konsesjon. Etter ordlyden er konsesjonen en forutsetning for alle steg i energiproduksjon til havs, men selve konsesjonen gis til «en juridisk person». Den er derfor ikke like sterkt knyttet til produksjonsanlegget som konsesjonen var til fartøyet i Barents Eagle. Spørsmålet er i det følgende om det likevel bør åpnes for at verdien av konsesjonen aksessorisk skal følge produksjonsanlegget.

Formålet bak loven er å «leggje til rette for utnytting av fornybare energiresursar til havs», jf. § 1-1 første ledd. Slik tilrettelegging vil klart måtte omfatte gode finansieringsmåter som fremmer utviklingen av havvindindustrien. Utbyggere og eiere har et klart finansieringsbehov, og konsesjonen utgjør en stor verdi. For å kunne nyttiggjøre seg av denne verdien i finansiering, vil kreditorene ha behov for å kunne ta sikkerhet i den. Hensynene til debitor og kreditor taler dermed for at konsesjonen kan følge pantet i produksjonsanlegget.

På den annen side, har vi ingen konkrete hjemler for pantsettelse av produksjonsanlegget som en enhet. Havvindturbinene kan kanskje pantsettes etter diverse andre pant hjemler, men disse er ikke konkret utarbeidet med havvind i tankene. Det er lite som taler for at man her kan innfortolke konsesjonen som «naturlig» omfattet.

I Barents Eagle ble det videre lagt vekt på forskriften som regulerte situasjonen ved pant og konkurs. Noe slikt bidrag finner vi ikke i tilknytning til hverken havenergilova, sjøloven eller panteloven.

Videre hadde det på fiskerirettens område bygget seg opp en praksis ved finansiering av fiskebåter, som Høyesterett tok hensyn til i Barents Eagle-dommen, på tross av lovkravet i panteloven § 1-2 annet ledd. I den sammenheng kan det også stilles spørsmål ved om Høyesterett i Barents Eagle i tilstrekkelig grad skiller mellom finansbransjens *forventninger*,

¹⁸⁵ Dette behandles nærmere i kapittel 5

og hva som faktisk er *forutberegnelig*. Det som best ivaretar hensynet til forutberegnelighet, er en uttrykkelig lovhjemmel for pantsettelse som innfrir lovkravet i panteloven § 1-2 annet ledd. At bransjen ønsker og eventuelt praktiserer å kunne ta direkte eller indirekte sikkerhet i noe uten klar lovhjemmel, fremmer ikke forutberegneligheten i særlig grad. Det svekker også rettsvernshensynet.

Havvindnæringen i Norge er imidlertid fortsatt ny, og det er ikke bygget og installert rene, kommersielle havvindturbiner enda. Det har derfor ikke festet seg en praksis. Det er uansett klart at det det panterettslige legalitetsprinsipp setter skranker for avtalefriheten på panterettens område. Partene kan ikke avtale seg bort fra lovkravet i panteloven § 1-2 annet ledd, og en eventuell praksis som gjør dette kan ikke tillegges vekt.

Samlet sett må Barents Eagle-dommen anses for å behandle særegne forhold ved fiskerinæringen. Avgjørelsens prejudikatverdi er derfor ikke sterk for andre næringer. Den gir heller ikke et generelt grunnlag for utvidende tolkninger av pantehjemler.

Mer nærliggende er det å følge resonnementet i forarbeidene til akvakulturloven, da denne næringen var ny, og på denne måten respektere lovkravet i panteloven § 1-2 annet ledd.¹⁸⁶ Konesjoner etter havenergilova kan derfor ikke aksessorisk følge pantsatte havvindturbiner.

Etter drøftelsene ovenfor er det klart at det ikke finnes en uttrykkelig hjemmel for pant i konsesjoner gitt etter havenergilova, og konsesjonen kan ikke aksessorisk følge pantet i havvindturbinene. Videre vil det derfor analyseres alternative måter å bruke verdien konsesjonen representerer som sikkerhetsstillelse for lån.

¹⁸⁶ Ot.prp.nr.61 (2004-2005) s. 35-36

5 Andre måter å utnytte konsesjonen

5.1 Pant i produksjonsselskapets aksjer som mulighet for å utnytte konsesjonsverdien ved kredittsikring

Forarbeidene til akvakulturloven trekker frem en indirekte mulighet for panthaver å få kontroll med den verdien som tillatelsen representerer, ved å ta pant i aksjene til det selskapet som har konsesjonen.¹⁸⁷ Aksjer kan pantsettes etter aksjeloven § 4-8 første ledd første punktum når ikke annet er fastsatt i vedtektene. For aksjer som ikke er registrert i verdipapirregister, gjentas pantsettelseshjemmelen i panteloven § 4-2a. For allmennaksjeselskaper må aksjene registreres i et verdipapirregister, jf. Lov 13. juni 1997 nr. 45 om allmennaksjeselskaper (allmennaksjeloven) § 4-4. Aksjer som er registrert i et verdipapirregister, kan pantsettes etter panteloven § 4-1 tredje ledd. Kreditor kan på denne måten «få kontroll over konsesjonen gjennom sin eierposisjon i selskapet.»¹⁸⁸

Pant i aksjer er en mulighet også ved lånefinansiering for havvind. Et spørsmål er om kreditor også her kan få kontroll på konsesjonen ved fullbyrdelse av aksjepantet. Det følger av havenergilova § 3-1 at produksjonsanlegg ikke kan «byggjast, egigast eller drivast» uten konsesjon, og konsesjon blir gitt til «juridisk person» som oppfyller vilkårene i § 3-5. I forarbeidene til havenergiloven står det at en konsesjon er utstedt til konsesjonæren, og en eventuell overdragelse av produksjonsanlegget krever samtykke fra departementet.¹⁸⁹ Det er ikke klart om dette også gjelder selve konsesjonen, men det er nærliggende å tolke forarbeidene i den retningen. Slikt samtykke vil klart kreves ved de direkte overdragelsene. På en annen side er det mer uklart hvordan samtykkekravet vil stille seg ved indirekte overdragelser, for eksempel ved fullbyrdelse av aksjepantet hvor aksjene overdras til kreditor eller i forbindelse med tvangsinn drivelse. Spørsmålet er ikke drøftet i forarbeidene til havenergilova. Det kan derfor være nærliggende å se til andre, sammenlignbare industriers regelverk.

¹⁸⁷ Ot.prp.nr.61 (2004-2005) s. 35

¹⁸⁸ Ot.prp.nr.61 (2004-2005) s. 35

¹⁸⁹ Ot.prp.nr.107 (2008-2009) s. 81

Det følger av lov 29. juni 1990 nr. 50 om produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi m.m. (energiloven) § 3-1 at «anlegg for produksjon, omforming, overføring og fordeling av elektrisk energi, kan ikke bygges, eies eller drives uten konsesjon». Konsesjon gis til «bestemt person, selskap [...]», jf. § 2-2. I forarbeidene til Energiloven er utgangspunktet at overdragelse av aksjer eller andeler ikke utløser krav om ny konsesjon.¹⁹⁰ Dersom overdragelsen imidlertid er å anse som en reell overføring av selskapets aktiva, må overtakeren ha konsesjon. «En slik overdragelse anses å foreligge når et selskap erverver mer enn 90% av aksjene»¹⁹¹ i selskapet, og en tilsvarende del av stemmene som kan avgis på generalforsamlingen.¹⁹²

Av petroleumsloven § 10-12 følger det at «overdragelse av en tillatelse eller andel i tillatelse til petroleumsvirksomhet, kan ikke skje uten samtykke fra departementet.» Dette gjelder også «annen direkte eller indirekte interesseoverføring», inkludert «overdragelse av aksjeposter og andre eierandeler som kan gi bestemmende innflytelse over en rettighetshaver som innehar andel i en tillatelse». Formålet er å sikre myndighetenes kontroll med hvem som er (eiere av) rettighetshaver på norsk sokkel, og er en konsekvens av at departementet beslutning om hvem som skal få tildelt utvinningstillatelse er skjønnsmessig, jf. Petroleumsloven § 3-3.¹⁹³

En «overdragelse», jf. Petroleumsloven § 10-12, vil typisk være hvor rettighetshaver inngår en avtale med kjøper om overføring av sine rettigheter etter tillatelsen mot et vederlag. I forarbeidene trekkes særlig frem tilfeller hvor det skjer endringer i eierstrukturen internt i et konsern hvor selskapet er 100% eid av morselskapet.¹⁹⁴ Bestemmelsens ordlyd åpner imidlertid for et langt bredere nedslagsfelt, ved at samtykkekravet også gjelder «indirekte interesseoverføring». Avtalepant i aksjer er en avtale som innebærer overføring av eierbeføyelser, dersom pantsetter misligholder pantavtalen. Ved fullbyrdelse av aksjepantet, vil aksjene selges etter reglene i tvangsfullbyrdelsesloven § 10-4. Et slikt salg vil omfattes av formålet med samtykkekravet, og må klart regnes som en «overdragelse». Til forskjell fra energiloven, praktiserer petroleumsloven samtykkekravet i flere trinn. Bestemmelsen kommer

¹⁹⁰ Ot.prp.nr.43 (1989-1990) s. 87

¹⁹¹ Ot.prp.nr.43 (1989-1990) s. 87

¹⁹² Ot.prp.nr.43 (1989-1990) s. 87

¹⁹³ Hammer (2009) s. 799

¹⁹⁴ Ot.prp.nr.43 (1995-1996) s. 63

til anvendelse når overdragelsen medfører en eierandel i rettighetshaverselskapet som gir negativt flertall, til alminnelig flertall, kvalifisertflertall og full overtakelse.¹⁹⁵

Forarbeidene til havenergilova sier også at «ny eigar må ha konsesjon etter §§ 3-1 eller 3-2».¹⁹⁶ Men hvor grensen går ved en aksjeoverdragelse, er ikke behandlet. Ordlyden i havenergilova § 3-1 er klart inspirert av energilovens § 3-1 første ledd om anleggskonsesjon. Dette kan tale for at praksis etter energiloven er mer aktuell enn praksis etter petroleumsløven, hvor hjemmelen har en helt annen ordlyd. Havenergilova og Energiloven har også lignende anvendelsesområde, som videre taler for at løsningen bør være lik eller i det minste liknende.

Pant i selskapets aksjer er nok den beste måten å finansiere havvindnæringen, slik regelverket er i dag. Det er imidlertid ikke uten problemer; Det er uklart hvor grensen går ved aksjeoverdragelse, og det vil ikke gi kreditor en sikkerhet i selve konsesjonen. På den ene siden vil en eventuell fullbyrdelse av aksjepant ikke nødvendigvis sikre panthaver verdiene konsesjonen representerer. Avtalepant i aksjer innebærer kun en fortrinnsrett til aksjene som formuesobjekt. Ved en eventuell realisasjon av selve konsesjonen, vil dette vederlaget gå til selskapet, hvor panthaver ikke vil ha noen fortrinnsrett i forhold til øvrige kreditorer.¹⁹⁷ På den andre siden, skulle kreditor være fornøyd med kun å ha kontroll på konsesjonen uten å ønske realisasjon av den, vil dette kreve at det søkes om ny konsesjon.¹⁹⁸

Konsesjonsprosessene er normalt strenge, og det er derfor alltid en risiko for å få avslag på søknaden.

5.2 Forhåndssamtykke om at ny eier får konsesjon

Et sentralt spørsmål er hvorvidt departementet kan forhåndssamtykke til at kreditor eller en eventuell kjøper vil få konsesjon dersom pantsetter misligholder panteavtalen.

Utgangspunktet i litteraturen er at myndighetene trenger et klart lovgrunnlag for å inngå fremtidige avtaler. Begrunnelsen legges i at det vil være uheldig om forvaltningen binder seg til en løsning som senere viser seg å være problematisk.¹⁹⁹ Det er ikke en klar lovhjemmel for

¹⁹⁵ Ot.prp.nr.43 (1995-1996) s.63

¹⁹⁶ Ot.prp.nr.107 (2008-2009) s. 82

¹⁹⁷ Som påpekt i Ot.prp.nr.61 (2004-2005) s. 35

¹⁹⁸ Ot.prp.nr.107 (2008-2009) s. 82

¹⁹⁹ Eckhoff (2018) s. 425-426

slik forhåndsbinding i havenergilova. Dette trekker i retning av at det ikke er adgang til forhåndsbinding.

I rettspraksis har det likevel blitt akseptert, i en viss grad, at myndighetene inngår avtaler om forhåndssamtykke uten klar lovhjemmel. Både Rt. 1993 s. 268 og Rt. 1992 s. 1235 har uttalelser som taler for at forhåndstilsagn ikke i seg selv vil være uten rettslig virkning. I begge sakene var det imidlertid andre forhold som gjorde at forhåndstilsagnene ikke ble stående.

I Rt. 2007 s. 651²⁰⁰ bemerkes det at «dersom det anses nødvendig eller ønskelig for å fremme en hjemmelslovs formål, [må forvaltningen] ha adgang til i en viss utstrekning å binde sin fremtidige myndighetsutøvelse. [...] Avgjørelsen må bero på en avveining av forvaltningens interesse i til enhver tid å kunne forvalte offentlig myndighet og offentlige midler til det beste for fellesskapet, og behovet for å kunne oppnå ønskede målsetninger eller løsninger ved å binde fremtidig myndighetsutøvelse.»²⁰¹ Samlet sett åpner nok rettspraksis for at det kan inngås forhåndssamtykke uten lovhjemmel, dersom det fremmer hjemmelslovens formål, og etter en avveining av ulike interesser og hensyn.

Et annet spørsmål er om det er adgang til å gi forhåndssamtykke til en kreditor om å få konsesjon etter havenergilova. Havenergilova har som formål å gi en rasjonell energiproduksjon, jf. § 1-1. Å gi finansinstitusjoner en sikker avtale med mulighet for å få konsesjon er nødvendig for å få finansinstitusjonene involvert i prosjekter slik at disse kan finansieres. Ettersom havvind er et satsingsprosjekt for Norge²⁰², vil det være til det beste for fellesskapet og bidra til å oppnå ønskede målsetninger at en kreditor kan få forhåndssamtykke til konsesjon.

En sammenligning med petroleumsindustrien er aktuelt. I dag er det hjemmel for å pantsette konsesjonen i seg selv i petroleumsloven §6-2 gjennom petroleumsregisteret. Men på 70-tallet og 80-tallet, før petroleumsloven og petroleumsregisteret, måtte pant i konsesjoner baseres på andre regler.

²⁰⁰ Som bygget videre på uttalelsene gitt i Rt. 1992 s. 1235 (1240)

²⁰¹ Rt. 2007 s. 651 avsnitt 42

²⁰² Meld.St.36 (2020-2021) s. 8

Resolusjonen fra 1972²⁰³, som var gjeldende før petroleumsloven, inneholdt ikke rettslig grunnlag for pantsettelse av konsesjoner eller installasjoner. Den inneholdt imidlertid en bestemmelse om adgangen til å innhente forhåndssamtykke fra departementet om å overføre konsesjonen til kreditor ved kontraktsbrudd, jf. § 49. Dette gjorde det lettere for kreditorer å forfølge sine krav, men løsningen var ikke en panteavtale som kunne gis rettsvern.²⁰⁴

Dette leder til spørsmålet om en avtale med myndighetene gir tilstrekkelig sikkerhet for finansinstitusjonene. Selv om det vil gi rett til konsesjon, vil avtalen ikke gi lovfestet sikkerhet overfor øvrige kreditorer. Videre vil ikke avtalen beskytte finansinstitusjonene mot myndighetenes rett til senere å tilbaketrekke konsesjonen etter havenergilova § 10-7. Selv om det skulle være mulig for slikt forhåndssamtykke, er det ikke sikkert dette vil være den beste løsningen for kreditorene. Målet med panteretten er å gi kreditor en særlig sikkerhet for sitt krav. Om et forhåndssamtykke vil gi tilstrekkelig sikkerhet for panteretten, er usikkert.

²⁰³ Kgl. res. av 8. desember 1972 om undersøkelse etter og utnyttelse av undersjøiske petroleumsforekomster

²⁰⁴ Hagen (1989) s. 332-333

6 Avsluttende bemerkninger

6.1 Pantsettelsesadgangen oppsummert

Nedenfor følger en tabell som kort oppsummerer funnene fra oppgaven.

	Konsesjon	Flytende havvindturbiner	Bunnfaste havvindturbiner
Panteloven generelt	Nei, panteloven har ikke en generell hjemmel for pantsettelse av konsesjoner	Panteloven har ikke en generell hjemmel for pantsettelse av havvindturbiner	Panteloven har ikke en generell hjemmel for pantsettelse av havvindturbiner
Panteloven 3-14 første ledd bokstav b (salgspant)	Passer ikke	Nei. Det kan ikke tas salgspant i løsøre som kan registreres i skipsregisteret, jf. panteloven § 3-15 første ledd første punktum	Usikkert. Før den er festet til havbunnen vil den nok kunne regnes som løsøre. Etter fastmonteringen er de nok ikke løsøre i lovens forstand.
Panteloven § 3-4 (driftstilbehør)	Passer ikke	Nei. Løsøre som kan registreres i skipsregisteret, kan ikke inngå i driftstilbehørspant, jf. panteloven § 3-4 fjerde ledd jf. 3-3 første ledd.	Usikkert, men svaret er nok nei. De er nok ikke løsøre i lovens forstand.
Havenergilova	Passer ikke	Passer ikke	Passer ikke
Sjøloven	Passer ikke	Ja, flytende havvindturbiner kan registreres i skipsregisteret, jf. FOR-1994-26-321 §2 Jf. sjøloven § 33 første ledd nr. 2	Passer ikke
Petroleumsloven §6-2 jf. 6-3	Passer ikke	Ja, hvis energiproduksjonen skjer i tilknytning til petroleumsvirksomhet, jf. petroleumsloven § 1-4 jf. § 1-6 bokstav c og d.	Ja, hvis energiproduksjonen skjer i tilknytning til petroleumsvirksomhet, jf. petroleumsloven § 1-4 jf. § 1-6 bokstav c og d.
Barents Eagle-prinsippet (Rt-2009-1502)	Nei, denne har ikke overføringsverdi til havvindnæringen	Ikke aktuell	Ikke aktuell

6.2 Hvordan bør pantsettelsesadgangen reguleres

Som vist ovenfor er det knyttet flere usikkerhetsmomenter rundt pantsettelsesadgangen til konsesjoner gitt etter havenergilova § 3-1. Det bør derfor etableres et rammeverk for pantsettelse som tilrettelegger for den utvikling som er ønskelig for havvindindustrien. Også i denne vurderingen vil det være naturlig å se hen til sammenlignbare sektorer, som petroleumsindustrien og akvakulturindustrien. I den sammenheng bør det første steget være å få opprettet et register hvor det er mulig å registrere konsesjonene.

Ved å åpne for pantsettelse av konsesjoner etter havenergilova, vil det være viktig å ta i betraktning at slik pantsettelse vil påvirke myndighetenes kontroll med hvem som er innehaver av konsesjonen. Ved innføringen i akvakulturregisteret ble dette vurdert, og konklusjonen ble her at de positive aspektene ved slik pantsettelse veier tyngre enn de negative virkningene dette kan ha for konsesjonsprosessen. Konsesjonsprosessen ble ansett tilstrekkelig kontrollert, ved at de vilkår og plikter som følger av konsesjonen vil være gjeldende for en eventuell ny innehaver. Videre vil departementet beholde retten til å tilbaketrekke akvakulturtillatelsen etter § 9.²⁰⁵

Hensynet til myndighetenes kontroll med hvem som er innehaver av konsesjonen, blir gitt større vekt for petroleumsregisteret. Det kreves derfor samtykke fra departementet når en konsesjon eller andel i denne pantsettes, jf. Petroleumsloven § 6-2 første ledd. På denne måten har departementet kontroll med hvem som er innehaver, behovet for pantsettelse og innholdet og formålet med finansieringen.²⁰⁶

Et annet spørsmål er hvilket omfang panteretten til konsesjonen skal ha. I petroleumsloven er konsesjonen hovedaktiva, men inkluderer i utgangspunktet tilbehøret, jf. Petroleumsloven § 6-3. For konsesjoner etter akvakulturlova er det imidlertid kun selve konsesjonen som pantsettes og registerets i akvakulturregisteret, mens utstyr pantsettes for seg selv etter panteloven § 3-9 annet ledd bokstav b.

²⁰⁵ Ot.prp. nr. 61 (2004-2005) s. 35

²⁰⁶ Hammer (2009) s. 506

For havvindindustrien vil både konsesjonen og havvindturbinene representere store verdier. Det kan tale for at en løsning lik petroleumsregisteret vil være fornuftig. Petroleumsregisteret er imidlertid i stor grad begrunnet i behovet for en omfattende kontroll med konsesjonsinnehaveren og driften. Driften av havvindturbiner vil nok være langt mindre komplisert enn driften av en oljeplattform, slik at hvem som utfører driften ikke nødvendigvis vil påvirke faktorer som effektivitet og sikkerhet i like stor grad. Slik som ved akvakulturnæringen, gjør ikke kontrollhensynet seg like gjeldende. Dette kan tale for en liknende løsning som for akvakultur vil gi tilstrekkelig kontroll med konsesjonsprosessen.

Det er altså flere alternativer som kan være aktuelle for reguleringen av pantsettelsesadgangen for konsesjoner etter havenergilova, og tilhørende utstyr. Man har et behov for en utredning av spørsmålet, og et nytt regelverk om pantsettelsesadgangen for havvindnæringen.

Kilderegister

Lover

- 1976 Lov om Norges økonomiske sone (økonomisk soneloven) av 17. desember 1976 nr. 91
- 1980 Lov om pant (panteloven) 8. februar 1980 nr. 2
- 1985 Lov om oppdrett av fisk, skalldyr m.v. 14. Juni 1985 nr. 68 (opphevet)
- 1990 Lov om produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi m.m. (energiloven) av 29. juni 1990 nr. 50
- 1992 Lov om tvangsfullbyrdelse (tvangsfullbyrdelsesloven) av 26. juni 1992 nr. 86
- 1994 Lov om sjøfarten (sjøloven) av 24. juni 1994 nr. 39
- 1996 Lov om petroleumsvirksomhet (petroleumsloven) av 29. november 1996 nr. 72
- 1997 Lov om aksjeselskaper (aksjeloven) av 13. juni 1997 nr. 44
- 1997 Lov om allmennaksjeselskaper (allmennaksjeloven) 13. juni 1997 nr. 45
- 1999 Lov om retten til å delta i fiske og fangst (deltakerloven) av 26. mars 1999 nr. 15
- 2003 Lov om Norges territorialfarvann og tilstøtende sone (territorialfarvannsloven) av 27. juni 2003 nr. 57
- 2005 Lov om straff (straffeloven) av 20. mai 2005 nr. 28
- 2005 Lov om akvakultur (akvakulturloven) av 17. juni 2005 nr. 79
- 2010 Lov om fornybar energiproduksjon til havs (havenergilova) 06. april 2010 nr. 21
- 2021 Lov om offentliggjøring av bærekrafts informasjon i finanssektoren og et rammeverk for bærekraftige investeringer 17. desember 2021 nr. 161

Forskrifter

Forskrift av 26 juni 1994 nr. 321 om registrering av andre flytende innretninger

Forskrift av 28. februar 2020 nr. 198 Delegering av Kongens myndighet etter havenergilova til Olje- og Energidepartementet

Forarbeider

NUT 1970: 2 Rådsegn 8 – om pant

Ot.prp. nr. 39 (1977-1978) om pantelov

Innst.O. nr. 19 (1979-1980) Innstilling fra justiskomiteen om pantelov og lov om endringer i lov av 7. juni 1935 nr. 2 om tinglysing og i en del andre lover.

NOU 1981: 3 konsesjonsordninger i fisket

Ot.prp. nr. 43 (1989-1990) om lov om produksjon, omforming, overføring, omsetning og fordeling av energi m.m. (energiloven)

Ot.ptp. nr. 66 (1990-1991) om lov om avhending av fast eiendom (avhendigslova)

Ot.prp. nr. 43 (1995-1996) om lov om petroleumsvirksomhet

Ot.prp. nr. 61 (2004-2005) om lov om akvakultur (akvakulturloven)

Ot.prp. nr. 107 (2008-2009) om lov om fornybar energiproduksjon til havs (havenergilova)

Kongelig resolusjon

Kgl. res. av 8. desember 1972 om undersøkelse etter og utnyttelse av undersjøiske petroleumsforekomster

Stortingsmelding

Meld. St. 36 (2020-21) Energi til arbeid – langsiktig verdiskaping fra norske energiressurser

EU

Forordning (EU) 2020/852 av 18. juni 2020

Domsregister

Rt. 1974 s. 897

Rt. 1992 s. 1235

Rt. 1993 s. 268

Rt. 1997 s. 285

Rt. 1997 s. 580

Rt. 1997 s. 645

Rt. 1997 s. 1019

Rt. 2000 s. 1811

Rt. 2001 s. 1006

Rt. 2005 s. 1461 A

Rt. 2007 s. 651

Rt. 2008 s. 1170

Rt. 2009 s. 1502

Rt. 2013 s. 1345 P

Rt. 2014 s. 1025 A

Konvensjoner

EMK:

Europarådet, Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, Roma, 4. November 1950 (entered into force 3. September 1953)

Havrettkonvensjonen: United Nations Convention on the Law of the Sea, 10. December 1982 (entered into force 16. November 1994)

Parisavtalen: Paris Agreement, 12 December 2015 (signert av Norge 22. April 2016, entered into force 4 November 2016)

Litteratur

Bøker

Aarli, Ragna og Synne Sæther Mæhle, *Juridisk metode i et nøtteskall*, Gyldendal Norsk Forlag AS 2018

Arnholm, Carl Jacob, *Panteretten*, 3. utg., Johan Grundt Tanum Forlag 1962

Berg, Borgar Høgetveit og Stein Bråthen-Otterbech, *Tinglysning lov om tinglysning 7.juni 1935 nr. 2 med kommentarer*, 1. utg., Cappelen Damm 2009

Brækhus, Sjur, *Omsetning og kreditt 2*, 3. utg., Universitetsforlaget 2005

Eckhoff, Torstein, *Rettskildelære*, 3. utg., TANO 1993

Eckhoff, Torstein ved Eivind Smith, *Forvaltningsrett*, 11. utg., Universitetsforlaget 2018

Falkanger, Thor, *Fiske og pant – om pant i verdier som inngår i kommersielt fiske*, MarIus 489, Sjørettsfondet 2017

Fleischer, Carl August, *Folkerett*, 8.utg., Universitetsforlaget 2005

Hagen, Lasse et al, *Petroleumsloven med kommentarer*, TANO 1989

Hammer, Ulf et al, *Petroleumsloven*, Universitetsforlaget 2009

Lilleholt, Kåre, *Allmenn formuerett – fleire rettar til same formuesgode*, 2. utg., Universitetsforlaget 2018

Løtveit, Bjørn, *Pantsettelse av immaterialrettigheter*, Universitetsforlaget 2021

Monsen, Erik, *Innføring i juridisk metode og oppgaveteknikk*, Cappelen Damm AS 2014

Nygaard, Nils, *Rettsgrunnlag og standpunkt*, 2. utg., Universitetsforlaget 2004

Ruud, Morten og Geir Ulfstein, *Innføring i folkerett*, 5. utg., Universitetsforlaget 2018

Skoghøy, Jens Edvin A., *Panteloven med kommentarer*, 3. utg., Gyldendal Norsk Forlag AS 2016

Skoghøy, Jens Edvin A., *Panterett*, 5. utg., Universitetsforlaget 2021

Artikler

Arntzen, Svein Kristian «Strukturkvotetillatelse som formuesgoder», *Gyldendal Juridisk* 2012 s. 121-135 (lastet ned 30. april 2022 fra <https://munin.uit.no/bitstream/handle/10037/10058/article.pdf?sequence=6>)

Lilleholt, Kåre, «Legitimasjon, publisitet og notoritet», *Jussens Venner* nr. 2, årgang 60 1996 s. 69-97

Pakenham, Benjamin, Anna Ermakova og Ali Mehmanparast, «A review of life extension strategies for offshore wind farms using techno-economic assessments», *Energies* 2021, 14, 1936

Severance, Alexander, «Mare Incognitum, Part 1: Do we need (to at least discuss) a mobile offshore renewables unit convention?», 45 *Tul. Mar. L. J.* 287 (2020-2021)

Ørebech, Peter, «Omsetningslivets tarv som pantehjemmel? Et rettsøkonomisk innspill med utgangspunkt i Rt. 1995 s. 530, Rt. 1995 s. 1711 og Rt. 2009 s. 1502» Universitetet i Oslo 2013 (lastet ned 27.04.2022 fra <https://docplayer.me/20300677-Omsetningslivets-tarv-som-pantehjemmel-et-rettsokonomisk-innspill-med-utgangspunkt-i-rt-1995-s-530-rt-1995-s-1711-og-rt-2009-s.html>)

Nettsider

Aker Solutions AS, Høringssvar til Forslag til forskrift om fornybar energiproduksjon til havs og forslag til åpning av område etter havenergiloova, 31.10.2019, hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/hoyring-av-forslag-om-opning-av-omrade-for->

fornybar-energi-til-havs-og-forslag-til-forskrift-til-havenergilova/id2662577/?uid=d9c18ef9-8ea5-4495-bc03-4a8adc16b2f0 (lastet ned 13.01.2022)

Catapult Offshore Renewable Energy, «Wind farm costs», hentet fra <https://guidetoanoffshorewindfarm.com/wind-farm-costs> (lastet ned 14.03.2022)

Enova, «Hywind tampen», hentet fra <https://www.enova.no/om-enova/om-organisasjonen/teknologiportefoljen/hywind-tampen/> (lastet ned 19.02.2022)

European Commission, “EU taxonomy compass: Electricity generation from wind power”, hentet fra https://ec.europa.eu/sustainable-finance-taxonomy/activities/activity_en.htm?reference=4.3 (lastet ned 09.04.2022)

Equinor, «Flytende havvind», hentet fra <https://www.equinor.com/no/what-we-do/floating-wind.html#neste-generasjons-flytende-vindturbiner> (lastet ned 31.01.2022)

Førde, Thomas, «Equinor selger verdens første flytende vindmølle til Unitech», *TU 8.januar 2019*, hentet fra <https://www.tu.no/artikler/equinor-selger-verdens-forste-flytende-vindmolle-til-unitech/455065> (lastet ned 14.03.2022)

FNs bærekraftsmål, hentet fra <https://www.fn.no/om-fn/fns-baerekraftsmaal> (lastet ned 15.02.2022)

Gardiner, Nich, «The outlook for offshore wind», *06.06.2017*, hentet fra <https://www.greeninvestmentgroup.com/en/projects-and-perspectives/nick-gardiner-the-outlook-for-offshore-wind.html> (lastet ned 28.04.2022)

NORWEA Norsk Vindkraftforening, Høringssvar til Høyring av forslag om opning av område for fornybar energi til havs og forslag til forskrift til havenergilova, *31.10.2019*, hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/hoyring-av-forslag-om-opning-av-omrade-for-fornybar-energi-til-havs-og-forslag-til-forskrift-til-havenergilova/id2662577/?uid=a29403eb-c537-41b1-a448-62503c09fa1c> (lastet ned 13.01.2022)

Parisavtalen, hentet fra <https://www.fn.no/om-fn/avtaler/miljoe-og-klima/parisavtalen> (lastet ned 15.02.2022)

Regjeringen.no, «Pressekonferanse om satsing på havvind» 08.02.2022, tilgjengelig på <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/pressekonferanse-om/id2900360/> (besøkt 09.02.2022)

Regjeringen.no, Høringsnotat, «inndeling av dei opna områda i mindre utlysingsområde», hentet fra [hoyringsnotat_inndeling-av-dei-opna-omrada-i-mindre-utlysingsomrade.pdf](#) (regjeringen.no) (lastet ned 19.02.2022)

Regjeringen.no, «Veileder for arealtildeling, konsesjonsprosess og søknader for vindkraft til havs», hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/5a7268e3397b4f4ea6eb4fa84897808e/veileder-for-arealtildeling-konsesjonsprosess-og-soknader-for-vindkraft-til-havs-11244319.pdf> (lastet ned 20.04.2022)

Schaps, Karolin, «Investment funds increase interest in Europe's offshore wind farms-study» *Reuters*, 27.07.2016, Hentet fra <https://www.reuters.com/article/europe-wind-funds-idINL8N1AC3XM> (lastet ned 28.04.2022)

Sjødirektoratet, havvindturbinregistrering Untech Zefyros, <https://www.sdir.no/skipssok/#/shipdetails/103289/1> (lastet ned 14.03.2022)

Store norske leksikon, «konsesjon», hentet fra <https://snl.no/konsesjon> (lastet ned 21.03.2022)

Universitetet i Bergen/Bergen Offshore Wind Centre (BOW), Hørings svar til Høyring av forslag om opning av område for fornybar energi til havs og forslag til forskrift til havenergilova, 01.11.2019, hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/hoyring-av-forslag-om-opning-av-omrade-for-fornybar-energi-til-havs-og-forslag-til-forskrift-til-havenergilova/id2662577/?uid=61b7d8ec-e49f-4da4-b0ad-55105acf17b4> (lastet ned 13.01.2022)

Vindportalen.no, «Offshore vindkraft: Hva er offshore vind?», hentet fra <https://vindportalen.no/offshore> (lastet ned 22.03.2022)

Lister over figurer

Figur 1: <https://www.equinor.com/no/what-we-do/floating-wind.html#neste-generasjons-flytende-vindturbiner> (lastet ned 31.01.2022)

Figur 2: <https://www.tu.no/artikler/hvordan-flyter-en-havvindmolle-og-hvorfor-velter-den-ikke-i-storm/477744> (lastet ned 31.01.2022)